FRANCISCI BACONI
BARONIS DE
VERULAMIO,
Vice-Comitis S. Albani, & Summi
Angliæ Cancellarii
DE
SAPIENTIA
VETERUM,

Ad Inclytam
Academiam Cantabrigienſem.
Editio nova.

Biblioteca Nazionale V. E. III. NAPOLI

AMSTELÆDAMI
Apud HENRICUM WETSTENIUM.

cIↃ IↃC XCVI.

Digitized by Google

1409918

Digitized by Google

ALMÆ MATRI.
Inclytæ Academiæ
CANTABRIGIENSI.

CUM ſine Philoſophiâ me certè nec vivere juvet; meritò vos in magno honore habeo, à quibus mihi iſta vitæ præſidia, & ſolatia fluxerint. Itaque hoc nomine, & me & mea vobis debere profiteor, quo minus mirum ſit, ſi vos veſtris remunerem; ut motu naturali redeant à quo traxerint originem. Et tamen neſcio quomodo, rara videntur, Veſtigia vos retrorſum ſpectantia: *cùm infinita à vobis profecta ſint. Nec nimium mihi ſumam (ut opinor) ſi ſperem, propter rerum uſum mediocrem, quod noſtrum vitæ genus, & inſtitutum neceſſariò traxit; nonnullam ad hominum doctorum inventa per hæc noſtra, factam eſſe acceſſionem. Equidem in ea opinione ſum, Contemplationes in Vitam Activam tranſlatas, nonnihil novi decoris, & vigoris acquirere; & ſuppetente uberiore materia, & magis altas fortaſſè radices agere, aut certe magis proceras*

& frondoſas evadere. Neque vos (ut arbitror) ipſi noſtis, quàm late pateant Veſtra, quamque ad multa pertineant. Æquum eſt tamen omnia vobis attribui, atque in veſtrum honorem cedere, cùm Acceſſiones quæque Principiis magnâ ex parte debeantur. Neque verò ab homine occupato, aliquid exquiſitum, aut otii miracula, & prærogativas requiretis; ſed & hoc amori meo ſummo erga vos, & veſtra tribuetis quòd inter rerum Civilium ſpinas, hæc non prorſus perierint, ſed vobis veſtra ſervata ſint.

Valete.

Alumnus veſter amantiſſimus

FRAN. BACONUS.

Digitized by Google

PRÆFATIO.

ANTIQUITATEM primævam, (exceptis quæ in Sacris literis habemus) Oblivio & Silentium involvit; Silentia Antiquitatis, Fabulæ Poëtarum exceperunt: Fabulis tandem ſucceſsêre Scripta quæ habemus adeo ut Antiquitatis penetralia, & receſſus à ſequentium Sæculorum Memoriâ & evidentiâ tanquam Velo Fabularum diſcreta, & ſeparata ſint; quod ſe interpoſuit, & objecit medium, inter ea quæ perierunt, & ea quæ extant. Equidem exiſtimo pleroſque in ea opinione fore, me delicias ac ludos facere; atque ſimilem ferè licentiam in transferendis Fabulis uſurpare, ac ipſi Poëtæ ſibi ſumpſerint in fingendis; quod pro meo jure ſanè facere poſſem, ut contemplationibus magis arduis, hæc ad voluptatem, ſive meditationis propriæ, ſive lectionis alienæ aſpergerem. Neque me latet quam verſatilis materia ſit Fabula, ut huc illuc trahi, imò & duci poſſit; quantúmque ingenii commoditas & diſcurſus valeat, ut quæ nunquam cogitata ſint, bellè tamen attribuantur. Etiam illa cogitatio animum ſubit, uſum hujuſce rei jampridem contaminatum eſſe. Multi enim, ut inventis & placitis ſuis an-

antiquitatis venerationem acquirerent, Poëtarum Fabulas ad ea traducere conati ſunt. Atque vetus illa vanitas & frequens, nec nuper nata, aut raròuſurpata eſt. Nam & olim *Chryſippus*, Stoicorum opiniones vetuſtiſſimis Poëtis, veluti Somniorum aliquis Interpres aſcribere ſolebat; Et magis inſulsè, *Chymici* ludos, & delicias Poëtarum in corporum transformationibus, ad fornacis experimenta tranſtulerunt. Hæc (inquam) cuncta nobis ſatis & explorata, & expenſa ſunt; omnemque ingeniorum circa Allegorias levitatem, & indulgentiam perſpeximus, & notavimus, neque propterea omninò de ſententiâ decedimus. *Primò* enim abſit, ut paucorum ineptiæ & licentia, Parabolarum honori in genere detrahant. Hoc enim prophanum quiddam ſonat, & audax cum hujuſmodi velis & umbris Religio gaudeas, ut qui eas tollat, Commercia divinorum, & humanorum ferè interdicat. Verùm de humanâ Sapientiâ videamus. Fateor certè ingenuè & libenter, me in hanc ſententiam propendere, ut non paucis Antiquorum Poëtarum fabulis myſterium, & Allegoriam jam ab origine ſubeſſe putem; ſive captus veneratione priſci ſæculi; ſive quòd in nonnullis Fabulis reperio tantam ſimilitudinis cum ſignificato conjunctionem,

nem,

nem, & texturâ ipsâ Fabulæ, & proprietate Nominum quibus perſonæ, ſive Actores Fabulæ inſigniti & velut inſcripti prodeunt, tam aptam & tam claram; ut ſenſum illum ab initio præceptum & cogitatum fuiſſe, & de induſtriâ adumbratum, nemo conſtanter negaverit. Quis enim ita durus eſt, & ad aperta cæcutiens, ut cùm audiat *Famam Gygantibus* extinctis, tanquam ſororem Poſthumam progenitam eſſe, non illud ad Murmura partium & famas ſeditioſas, quæ ſopitis Rebellionibus ad tempus vagari ſolent, referat? Aut cùm audiat *Typhonem Gygantem*, nervos *Jovis* ſecuiſſe, & abſtuliſſe, ac *Mercurium* eos ſuffuratum eſſe, & *Jovi* reddidiſſe: non ſtatim advertat hoc ad Rebelliones prævalidas pertinere, quæ regibus nervos & pecuniarum, & authoritatis incidunt, ita tamen, ut per Sermonum comitatem & prudentia Edicta, animi ſubditorum, non ita multò pòſt quaſi furtim reconcilientur, & vires Regibus reſtituantur? Aut cùm audiat in illâ memorabili Deorum contra Gygantes Expeditione, Aſinum *Sileni*, cùm ruderet, maximi momenti ad profligandos Gygantes fuiſſe: non liquidò cogitet hoc de vaſtis Rebellium conatibus, qui plerumque per inanes rumores & terrores diſſipantur, confictum fuiſſe? Etiam Nominum conformitas & Indicium, cui tan-

tandem hominum obſcurum eſſe poteſt? Cùm *Metis* uxor *Jovis* planè conſilium ſonet; *Typhon* tumorem, *Pan* univerſum, *Nemeſis* vindictam, & ſimilia. Neque illud quenquam moveat, ſi aliquid interdum Hiſtoriæ ſubſit, aut ſi nonnulla Ornamenti gratiâ addita ſint, aut ſi Tempora confundantur, aut ſi ex una Fabula quippiam transferatur in aliam, & nova Allegoria inducatur. Neceſſe enim fuit hæc fieri, cùm Inventa virorum fuerint, qui & ætate disjuncti, & inſtituto diverſi erant; cùm alii antiquiores, alii recentiores fuerint, alii rurſus naturam rerum, alii res civiles ſibi proponerent. Habemus etiam & aliud ſenſus occulti, & involuti ſignum non parvum, quòd nonnullæ ex Fabulis tam abſurdæ narratione ipsâ, & inſulſæ inveniantur, ut Parabolam etiam ex longinquo oſtentent, & veluti clament. Quæ enim probabilis eſt Fabula, etiam ad voluptatem, & Hiſtoriæ ſimilitudinem conficta eſſe poteſt: Quod autem nulli in mentem veniſſet cogitare, aut narrare, id in alios uſus quæſitum videtur. Quale enim figmentum illud? *Jovem*, *Metin* in uxorem accepiſſe, eamque ſtatim ut gravidam ſenſiſſet comediſſe, unde ipſe gravidus fieri cœpit, & Palladem armatam ex capite peperit? Equidem exiſtimo nulli mortalium obvenire, vel ſomnium tam

extra

extra cogitationis vias ſitum, & monſtroſum. Ante omnia illud apud nos maximè valuit, & plurimum ponderis habuit, quod ex fabulis complures nullo modo nobis videntur ab eis inventæ, à quibus recitantur & celebrantur, *Homero*, *Heſiodo*, reliquis; ſi enim liquidò nobis conſtitiſſet eas ab illa ætate, atque illis authoribus manâſſe, à quibus commemorantur, & ad nos devenerunt; nil magni certè, aut excelſi ab hujuſmodi origine nobis (ut noſtra fert conjectura) expectare, aut ſuſpicari in mentem veniſſet. Verùm ſi quis attentiùs rem conſideret, apparebit, illas tradi, & referri tanquam priùs creditas, & receptas, non tanquam tùm primò excogitatas, & oblatas. Quinetiam cùm diverſis modis à Scriptoribus ferè Coævis referantur; facilè cernas quòd commune eſt, ex veteri memoriâ deſumptum; quòd varium, ex ſingulorum ornatu additum: Atque hæc res exiſtimationem earum apud nos auxit, ac ſi nec Ætatis, nec Inventionis Poëtarum ipſorum eſſent; ſed veluti Reliquiæ ſacræ & Auræ tenues, Temporum meliorum; quæ ex traditionibus Nationum magis Antiquarum in Græcorum Tubas & Fiſtulas incidiſſent. Quod ſi quis obſtinato animo contendat, Allegoriam in fabula ſemper ſubdititiam, &

& impoſitam, nec omnino nativam, & genuinam fuiſſe; ei moleſti non erimus, ſed gravitatem illam judicii, quam affe-ctat licet hebetiorem & ferè plumbeam, remittemus; atque illum (ſi modò dignus ſit) alio modo, tanquam de integro ado-riemur. Duplex apud homines repertus eſt, atque increbuit Parabolarum uſus, at-que quod magis mirum ſit ad contraria adhibetur. Faciunt enim Parabolæ ad In-volucrum & Velum; faciunt etiam ad Lu-men & Illuſtrationem Atque miſſo illo uſu priore (potius quàm lites ſuſcipia-mus) & receptis Fabulis antiquis, ut rebus vagis, & ad delectationem compoſitis; Manet tamen procul dubio poſterior iſte uſus, neque ullâ ingenii violentiâ nobis extorquebitur, neque impediet quiſquam (qui ſit mediocriter doctus) quin protinus recipiatur tanquam res gravis & ſobria atque omnis vanitatis expers, & Scientiis apprimè utilis, atque adeò neceſſaria; Hoc ipſum, inquam, ut in inventis novis, & ab opinionibus vulgaribus remotis, & penitus abſtruſis, aditus ad intellectum humanum magis facilis & benignus per eaſdem quæratur. Itaque Antiquis Sæcu-lis, cùm rationis humanæ inventa, & con-cluſiones etiam eæ quæ nunc tritæ & vul-gatæ ſunt, tunc temporis novæ & inſuetæ eſſent, omnia Fabularum omnigenûm, &

Æni-

Ænigmatum, & Parabolarum, & ſimilitudinum plena erant: atque per hæc docendi ratio, non occultandi artificium quæſitum eſt: rudibus ſcilicet tunc temporis hominum ingeniis, & ſubtilitatis, niſi quæ ſub ſenſum cadebat, impatientibus,& ferè incapacibus. Nam ut *Hieroglyphica* Literis, ita *Parabolæ* Argumentis erant antiquiora. Atque etiam nunc, ſi quis novam in aliquibus lucem humanis mentibus affundere velit, idque non incommodè & aſperè, prorſus eâdem viâ inſiſtendum eſt, & ad ſimilitudinum auxilia confugiendum. Quare quæ dicta ſunt, ita claudemus. *Sapientia* Priſci Sæculi, aut magna, aut fœlix fuit: Magna, ſi de induſtria excogitata eſt Figura ſive Tropus: Fœlix, ſi homines aliud agentes, materiam & occaſionem tantæ contemplationum dignitati præbuere. Operam autem noſtram (ſi quid in eâ ſit quod juvet) in neutra re malè collocatam cenſebimus. Aut enim Antiquitatem illuſtrabimus, aut res ipſas. Neque poſſum ignorare hanc rem ab aliis tentatam eſſe: ſed tamen ut quòd ſentiam, eloquar, idque non faſtidiosè ſed liberè, Rei decus& virtus ex hujuſmodi laboribus licet magnis & operoſis, ferè periit: dum homines rerum imperiti, & non ultra Locos certos Communes docti, Parabolarum ſenſus

ad vulgaria quædam, &generalia applicaverunt, atque earundem vim veram & proprietatem genuinam ac indagationem altiorem non attigerunt. Nos autem erimus (ni fallimur) in rebus vulgatis novi, & aperta & plana à tergo relinquentes, ad ulteriora, & ditiora tendemus.

FRANCISCI BACONI
DE
SAPIENTIA VETERUM, LIBER.

I.

* CASSANDRA, ſive Parrheſia.

NARRANT CASSANDRAM ab Apolline adamatam fuiſſe, atque variis artificiis ejus deſideria eluſiſſe, ſpes nihilominus foviſſe, quouſque donum Divinationis ab eo extorſiſſet; tum verò nactam quod ab initio diſſimulatione ſua quæſiviſſet, preces ejus apertè rejeciſſe: Illum cum quod temerè largitus erat nullo modo revocare poſſet, & tamen vindictâ arderet, nec fœminæ callidæ ludibrio eſſe vellet, muneri ſuo pœnam addidiſſe; ut illa quidem vera ſemper prædiceret, ſed nemo ei crederet; itaque vaticiniis ejus veritas manſit; fides defuit: quod illa perpetuò experta eſt etiam in excidio Patriæ ſuæ, de qua ſæpius monue-

rat, nemine auſcultante, aut credente. Fabula de intempeſtiva, & inutili libertate conſiliorum, & monitorum confiċta videtur: Qui enim ingenio ſunt pervicaci & aſpero, nec ſe Apollini, id eſt, Deo Harmoniæ ſubmittere volunt, ut rerum modos, & menſuras, ſermonumque veluti tonos, acutos & graves, aurium etiam magis peritarum, & magis vulgarium differentias, tempora denique tum loquendi tum ſilendi ediſcant, & obſervent, licet ſint prudentes & liberi, & conſilia afferant ſana & bona; nunquam tamen ferè ſuaſu & impetu ſuo proficiunt, neque ad res tractandas efficaces ſunt; ſed potiùs exitium eis apud quos ſe ingerunt, maturant, & tum demùm poſt calamitatem & eventum, ut vates & in longum proſpicientes celebrantur. Atque hujus rei exemplum eminet in M. *Catone Uticenſi.* Ille enim interitum Patriæ & Tyrannidem primò ex conſpiratione, deinde ex contentione *Cæſaris* cum *Pompeio* ſecutam, diu antè, tanquam è ſpeculâ prævidit, & tanquam ex Oraculo prædixit; ſed nil profecit interim, verùm obfuit potius, & mala patriæ acceleravit. Id quod prudenter advertit, & eleganter deſcribit *M. Cicero*, cùm ad amicum ita ſcribat: *Cato optimè ſentit, ſed nocet interdum Reipublicæ: loquitur enim tanquam in Re-*

pu-

publica Platonis, non tanquam in face Romuli.

II.

TYPHON, ſive Rebellis.

NARRANT Poëtæ JUNONEM indignatam, quòd Jupiter PALLADEM ex ſeſe ſine eâ peperiſſet, omnes Deos, atque Deas precibus fatigaſſe: ut ipſa etiam ſine Jove partum ederet. Et poſtquam violentiæ & importunitati ejus annuiſſent, terram illa concuſſit, ex quo motu TYPHON natus eſt, Monſtrum ingens & horrendum. Ille Serpenti veluti nutritio datus eſt, ut ab eo aleretur. Nec mora, poſtquam adoleviſſet, quin bellum Jovi moveret. In eo conflictu Jupiter in poteſtatem Gygantis venit, qui illum in humeros ſublatum in regionem remotam, & obſcuram tranſportavit, & conciſis nervis & manuum & pedum, & ſecum abreptis, mancum, & mutilatum reliquit. MERCURIUS autem nervos Jovis Typhoni ſuffuratus eſt, atque eos Jovi reſtituit: Jupiter confirmatus, Belluam rurſus impetiit; ac primùm fulmine vulneravit, ex cujus ſanguine ſerpentes nati ſunt. Tum demùm ruentem, & fugientem (Ætnam ſuper eum jaculatus) mole montis oppreſſit. Fabula de fortuna Re-

Digitized by Google

gum varia & Rebellionibus quæ in Monarchiis quandoque evenire conſueverunt conficta eſt. Reges enim regnis ſuis, ut Jupiter Junoni, veluti Matrimonii vinculo juncti rectè cenſentur: ſed accidit nonnunquam ut imperandi conſuetudine depravati, & in Tyrannidem vergentes, omnia ad ſe trahant, & contempto Ordinum, & Senatus ſui conſenſu, ex ſeſe pariant: id eſt ex arbitrio proprio, & imperio mero cuncta adminiſtrent. Id populi ægrè ferentes, & ipſi moliuntur Caput aliquod rerum ex ſeſe creare, & extollere. Ea res ex occulta ſollicitatione nobilium, & procerum fere initia ſumit, quibus conniventibus, tum populi ſuſcitatio tentatur; ex qua Tumor quidam rerum (per Typhonis infantiam ſignificatus) ſequitur. Atque iſte rerum ſtatus ab inſita Plebis pravitate & natura maligna (Serpente Regibus infeſtiſſimo) nutricatur. Defectione autem viribus coalita, poſtremo res in apertam rebellionem erumpit; quæ quia infinita mala & regibus & populis infligit, ſub dira illa Typhonis effigie repræſentatur, in qua Centum Capita ob diviſas poteſtates, Ora flammantia ob incendia, Anguium cingula ob peſtilentias, (præſertim in obſidionibus) Manus ferreæ ob cædes, ungues Aquilini ob rapinas. Corpus plumis

conteᴠtum ob perpetuos rumores, & nuncios & trepidationes & hujuſmodi. Atque interdum Rebelliones iſtæ tam prævalidæ ſunt, ut Reges cogantur tanquam à Rebellibus tranſportari, relictis Regni ſedibus & urbibus primariis, vires contrahere, & in remotam aliquam, & obſcuram Provinciam ditionis ſuæ ſe recipere, Nervis & Pecuniarum, & Majeſtatis acciſis: ſed tamen non ita multo poſt Fortunam prudenter tolerantes, virtute & induſtria Mercurii nervos recipiunt, hoc eſt, affabiles facti, & per edicta prudentia & ſermones benignos, reconciliatis ſubditorum animis & voluntatibus, ſubinde alacritatem ad impenſas conferendas, & novum Auctoritatis vigorem excitant. Nihilominus prudentes, & cauti aleam Fortunæ tentare plerunque nolunt, & à pugna abſtinent, ſed tamen operam dant, ut aliquo facinore memorabili exiſtimationem Rebellium frangant. Quod ſi ex voto ſuccedat, Illi vulneris accepti conſcii, & rerum ſuarum trepidi, primo ad fractas, & inanes minas veluti Serpentum ſibilos ſe vertunt. Deinde rebus deſperatis fugam capeſſunt. Atque tum demum poſtquam ruere incipiunt, tutum eſt, & tempeſtivum Regibus, copiis & univerſa mole regni, tanquam Ætnæ Monte eos perſequi, & opprimere.

III.

III.

CYCLOPES, *ſive Miniſtri terroris.*

Narrant Cyclopes, ob feritatem & immanitatem primo à Iove in tartarum detruſos & perpetuo carceri adjudicatos, fuiſſe: verum poſtea Tellus Jovi perſuaſit, ei non abs re fore, ſi eos vinculis liberaret, & eorum opera ad fulmina fabricanda uteretur. Quod & factum eſt, atque illi officioſi, & induſtrii fulmina atque alia terroris inſtrumenta aſſiduo opere & minaci ſtrepitu fecerunt. Tempore autem labente evenit, ut Jupiter, Æſculapio Apollinis filio ſuccenſeret, ob hominem medicina à morte excitatum, Iram autem tegens (quia parum juſta indignandi cauſa ſuberat ob facinus pium, & celebre) Cyclopes in eum ſecreto inſtigavit, qui nihil cunctati fulmine eum interemere. In cujus rei vindictam, Apollo Jove non prohibente ſagittis eos confecit. Fabula ad Regum facta pertinere videtur. Illi enim miniſtros ſævos & ſanguinarios, & exactores primò ſuppliciis afficiunt, & à rebus ſummovent. Poſtea ex Conſilio Telluris, id eſt, ignobili, & parum honorifico, prævalente utilitate eos rurſus adhibent, ſicubi aut executionum ſeveritate, aut exactionum acerbitate opus

opus eſt. Illi naturâ truces, & ex priore fortunâ exaſperati, & ſatis ſentientes; quid ab illis exſpectetur, miram diligentiam in hujuſmodi rebus præſtant: ſed parum cauti, & ad gratiam ineundam & aucupandam præcipites, aliquando ex ſecretis Principum nutibus & incertis mandatis invidioſam aliquam executionem peragunt. Principes autem invidiam declinantes, & ſatis gnari hujuſmodi inſtrumenta nunquam ſibi defutura, eos deſtituunt; & propinquis & amicis eorum qui pœnas ſubierunt, atque horum delationibus & vindictæ & odio populari eos relinquunt, unde magno plauſu, ex proſperis in Reges votis & acclamationibus, ſero magis quam immerito pereunt.

IV.

NARCISSUS, *ſive Philautia.*

NARCISSUS fuiſſe traditur formâ, & venuſtate mirabilis, ſed ſuberat ſuperbia ingens, & faſtidium intolerandum. Itaque cum ſibi placeret, alios deſpiceret, vitam egit ſolitariam in ſylvis, & venationibus; cum paucis comitibus quibus ipſe omnia erat. Aſſectabatur etiam eum ubique Nympha Echo. In hoc vitæ inſtituto fatale ei erat ad fon-

tem quendam limpidum venire, & juxta eum ſub æſtum mediæ diei decumbere. Cum autem in aqua Imaginem propriam aſpexiſſet, in contemplationem ſui, ac deinde in admirationem effuſus, & raptus, nullo modo ab hujuſmodi ſpectro, & ſimulacro diſtrahi poterat; ſed perpetuo defixus obtorpuit; ac tandem in florem nominis ſui converſus eſt; qui Flos ineunte Vere ſe oſtendit, & Diis inferis, Plutoni, Proſerpinæ & Eumenidibus ſacer eſt. Fabula illorum & ingenia & fortunas repræſentare videtur, qui ſive ob formam, ſive ob aliquas alias dotes, quibus ab ipſa natura, nulla accedente induſtria propria, ornati & inſigniti ſunt, effuſè ſe ipſos amant, & quaſi depereunt. Cum hoc enim animi ſtatu conjunctum fere eſt, ut non multum in publico, aut in rebus civilibus verſentur, cum in eo vitæ genere neceſſe ſit occurrere multos neglectus & vilipendia, quæ animos eorum dejicere & turbare poſſint. Itaque vitam plerumque degunt ſolitariam, & privatam; & umbratilem, cum perpauco comitum delectu, eoque ex iis qui illos magnopere colere & admirari videntur, quique illis veluti Echo in omnibus dictis ſuis aſſentantur, & verborum obſequia præſtant. Ex hac conſuetudine depravatos,

&

& inflatos, & tandem admiratione ſui ipſius attonitos, mira occupat deſidia & inertia, ut prorſus torpeant, & omni vigore, & alacritate deſtituantur. Eleganter autem ſumitur Flos vernus ad hujuſmodi ingeniorum ſimilitudinem, cum illa ingenia ſub initia ſua floreant, & celebrentur, ſed ætate confirmata exſpectationem de iis conceptam deſtituant, & fruſtrentur. Eodem pertinet, quod Flos ille Diis inferis ſacer ſit; quia homines talis indolis ad omnia inutiles prorſus evadunt. Quicquid autem nullum ex ſe fructum edit, ſed (veluti via navis in mari) tranſit, & labitur, id apud antiquos umbris, & Diis inferis conſecrari ſolebat.

V.

STYX, *ſive Fœdera.*

PERVULGATA eſt narratio, & in compluribus fabulis interponitur, de unico illo Juramento, quo Dii ſuperi ſe obſtringere ſolebant, cum pœnitentiæ locum ſibi nullo modo relinqui volebant. Illud Juramentum nullam Majeſtatem cæleſtem, nullum Attributum divinum advocabat, & teſtabatur; ſed STYGEM, Fluvium quendam apud inferos, qui atria Ditis, multis ſpiris interfuſus cingebat

gebat. Hæc enim formula Sacramenti ſola, neque per eam alia quæpiam, firma habita eſt, & inviolabilis; Scilicet incumbebat pœna perjuris, Diis imprimis metuenda, ut qui fefelliſſet, ad Deorum convivia per certa annorum ſpacia non accederet. Fabula de Fœderibus, & Pactis Principum conficta videtur: in quibus illud nimio plus quam oporteret verum eſt, Fœdera quacunque ſolemnitate & religione juramenti munita, parum firma eſſe, adeo ut fere ad exiſtimationem quandam & famam, & Ceremoniam magis quam ad fidem & ſecuritatem, & effectum adhibeantur. Quin ſi acceſſerint etiam affinitatis vincula, veluti Sacramenta Naturæ, ſi merita mutua, tamen omnia infra ambitionem, & utilitatem, & Dominationis licentiam eſſe, apud pleroſque reperiuntur. Tanto magis, quod Principibus facile ſit per prætextus varios, & ſpecioſos, cupiditates ſuas, & fidem minus ſinceram (nemine rerum arbitro, cui ratio ſit reddenda) tueri, & velare. Itaque unum aſſumitur verum, & proprium fidei firmamentum, neque illud Divinitas aliqua cœleſtis: Ea eſt Neceſſitas (Magnum potentibus Numen;) & Periculum Status, & Communicatio Utilitatis. Neceſſitas autem per STYGEM eleganter repræſentatur,

Flu-

Flumen fatale, & irremeabile. Atque hoc numen advocavit, ad Fœdera *Iphicrates Athenienſis*, qui quoniam inventus eſt, qui ea apertè loqueretur, quæ plerique tacitè animo volvunt, non abs re ſit, ipſius verba referre. Is cum Lacedæmonios, varias Cautiones & Sanctiones, & Fœderum Firmamenta, & vincula excogitare & proponere animadverteret, interfatus, *Unum* (inquit) *Lacedæmonii, nobis vobiſcum vinculum, & ſecuritatis ratio eſſe poſſit, ſi planè demonſtretis, vos ea nobis conceſſiſſe, & inter manus poſuiſſe, ut vobis facultas lædendi nos, ſi maximè velletis, minimè ſuppetere poſſit.* Itaque, ſi facultas lædendi ſublata ſit, aut ſi ex fœdere rupto periculum ingruat perditionis, aut diminutionis ſtatus, aut vectigalium, tum demum fœdera & ſancta, & tanquam Juramento STYGIS confirmata cenſeri poſſint: cum metus ſubſit interdicti illius & Suſpenſionis à Conviviis Deorum; ſub quo nomine Imperii Jura, & prærogativæ, & affluentia & fœlicitas antiquis ſignificantur.

VI.

PAN, *ſive Natura.*

ANTIQUI univerſam Naturam ſub perſona PANIS diligentiſſimè deſcrip-

ſcripſerunt; *Hujus* generationem in dubio relinquunt. Alii enim aſſerunt eum à *Mercurio* genitum; alii longè aliam generationis formam ei tribuunt; Ajunt enim Procos univerſos cum *Penelope* rem habuiſſe, ex quo promiſcuo concubitu, Pana communem filium ortum eſſe. Atque in hac poſteriore narratione, proculdubio, aliqui ex recentioribus, veteri fabulæ, nomen *Penelopes* impoſuere, quod & frequenter faciunt, cum narrationes antiquiores, ad perſonas & nomina juniora traducunt, idque quandoque abſurdè & inſulſè; ut hic cernere eſt; Cum Pan ex antiquiſſimis Diis, & longè ante tempora *Ulyſſis* fuerit, atque inſuper *Penelope* ob matronalem caſtitatem Antiquitati venerabilis haberetur. Neque prætermittenda eſt tertia illa generationis explicatio: quidam enim prodiderunt eum Jovis, & Hybreos, id eſt, Contumeliæ filium fuiſſe. Utcunque orto, *Parcæ* illi ſorores fuiſſe perhibentur. Effigies autem Panis talis ab Antiquitate deſcribitur: Cornutus, cornibus uſque ad Cœlum faſtigiatis, corpore toto hiſpidus, & villoſus, barba imprimis promiſſa. Figura biformis, humana quoad ſuperiora, ſed ſemifera, & in Capræ pedes deſinens. Geſtabat autem Inſignia Poteſtatis, ſiniſtra, Fiſtulam, ex ſeptem calamis compa-

pactam; dextra Pedum, ſive Lignum, ſuperius curvum, & inflexum; Induebatur autem *Chlamyde* ex pelle *Pardalis*. Poteſtates ei & Munera hujuſmodi attribuuntur, ut ſit Deus Venatorum, etiam Paſtorum, & univerſim Ruricolarum; Præſes item Montium: erat etiam proximus *Mercurio* Nuncius Deorum. Habebatur inſuper Dux, & Imperator Nympharum, quæ circa eum perpetuo Choreas ducere, & tripudiare ſolebant, comitabantur & Satyri, & his ſeniores Sileni. Habebat etiam poteſtatem terrores immittendi præſertim inanes & ſuperſtitioſos, qui & Panici vocati ſunt. Res geſtæ autem ejus non multæ memorantur: Illud præcipuum, quod Cupidinem provocavit ad luctam, à quo etiam in certamine victus eſt. Etiam *Typhonem* Gygantem retibus implicavit, & cohibuit: atque narrant inſuper, cum *Ceres* mœſta, & ob raptam Proſerpinam indignata ſe abſcondiſſet, atque Dii omnes ad eam inveſtigandam magnopere incubuiſſent, & ſe per varias vias diſpertiti eſſent; PANI ſolummodo ex fœlicitate quadam contigiſſe, ut inter venandum eam inveniret, & indicaret. Auſus eſt quoque cum Apolline de victoria Muſices decertare, atque etiam *Myda* judice prælatus eſt: ob quod Judicium *Mydas* aſininas aures tulit, ſed clam, & ſecre-

to. Amores Panis nulli referuntur, aut ſaltem admodum rari, quod mirum inter turbam Deorum prorſus tam profuſè amatoriam videri poſſit. Illud ſolummodo ei datur, quod Echo adamaret, quæ etiam uxor ejus habita eſt, atque unam etiam Nympham Syringam nomine, in quam propter iram, & vindictam Cupidinis (quem ad luctam provocare non reveritus eſſet) incenſus eſt. Neque, etiam prolem ullam ſuſcepit (quod ſimiliter mirum eſt, cum Dii præſertim Maſculi prolifici admodum eſſent) niſi quod ei tribuatur tanquam filia, muliercula quædam Ancilla Jambe nomine, quæ ridiculis narratiunculis oblectare hoſpites ſolebat, ejuſque proles ex conjuge *Echo* eſſe, à nonnullis exiſtimabatur. Fabula nobilis, ſi quæ alia, atque naturæ arcanis & myſteriis gravida, & quaſi diſtenta.

Pan (ut & nomen ipſum etiam ſonat) Univerſitatem Rerum, ſive Naturam repræſentat & proponit. De hujus origine duplex omnino ſententia eſt; atque adeo eſſe poteſt: aut enim à Mercurio eſt, verbo ſcilicet divino, (quod & Sacræ literæ extra controverſiam ponunt, & Philoſophis iis, qui magis divini habiti ſunt viſum eſt;) aut ex confuſis rerum ſeminibus. Qui enim unum rerum principium poſuerunt, aut ad

Deum

Deum illud retulerunt; aut ſi materiatum principium volunt, illud tamen potentia varium aſſeruerunt; adeo ut omnis hujuſmodi controverſia, ad illam diſtributionem reducatur, ut Mundus ſit, vel à Mercurio, vel à Procis omnibus.

Namque canebat uti magnum per inane coacta
Semina, terrarumque animæque Mariſque fuiſſent
Et liquidi ſimul ignis, & his exordia primis,
Omnia & ipſe tener Mundi concreverit orbis.

Tertia autem generatio Panis ejuſmodi eſt, ut videantur Græci aliquid de Hebræorum myſteriis, vel per Ægyptios internuncios, vel utcunque inaudiviſſe; pertinet enim ad ſtatum *Mundi* non in meris natalibus ſuis, ſed poſt lapſum ADAMI, morti, & corruptioni expoſitum, & obnoxium factum. Ille enim ſtatus, Dei, & Peccati proles fuit, ac manet. Itaque triplex iſta narratio de generatione PANIS, etiam vera videri poſſit, ſi ritè & rebus, & temporibus diſtinguatur: Nam iſte PAN, quem intuemur, & contemplamur, ac nimio plus quam oportet colimus, ex verbo Divino, mediante confuſa Materia, & ſubintrante Prævaricatione, & Corruptione ortum habet. Naturæ rerum, Fata rerum, ſorores verè

perhibentur & ponuntur; naturalium ſiquidem Cauſarum Catenæ, Ortus rerum, & Durationes, & Interitus, & Depreſſiones, & Eminentias, & Labores, & Fœlicitates, & Fata denique omnia, quæ rebus accidere poſſunt, trahunt Cornua autem Mundo attribuuntur; quod Cornua hujuſmodi ab imo latiora, ad verticem acuta ſint; Omnis enim rerum natura inſtar Pyramidis acuta eſt. Individua enim infinita ſunt; ea colliguntur in ſpecies, & ipſas multiplices. *Species* rurſus inſurgunt in genera, atque hæc quoque aſcendendo in magis generalia contrahuntur, ut tandem natura tanquam in unum coire videatur. Neque mirum eſt Panis cornua etiam Cœlum ferire; cum ſummitates naturæ ſive Ideæ univerſales etiam ad divina quodammodo pertingant. Paratus enim, & propinquus eſt tranſitus à *Metaphyſica* ad Theologiam naturalem. *Corpus* autem *Naturæ* elegantiſſimè, & veriſſimè depingitur Hirſutum, propter rerum Radios; Radii enim ſunt tanquam Naturæ crines, ſive villi, atque omnia fere vel magis vel minus radioſa ſunt; quod in facultate viſus manifeſtiſſimum eſt, nec minus in omni virtute & operatione ad diſtans; Quicquid enim operatur ad diſtans, id etiam Radios emittere recte dici poteſt, ſed maximè omnium prominet *Barba* Panis,

quia

quia Radii Corporum cœleſtium maximè ex longinquo operantur & penetrant. Quin & Sol, quando parte ſuperiore ejus nube obvoluta, Radii inferius erumpunt, ad aſpectum Barbatus cernitur. Etiam Corpus Naturæ rectiſſimè deſcribi Biforme, ob differentiam Corporum ſuperiorum & inferiorum. Illa enim ob pulchritudinem & motus æquabilitatem & conſtantiam, nec non Imperium in terram, & terreſtria, merito ſub humanâ figurâ repræſentantur: Hæc autem ob perturbationem, & motus incompoſitos, & quod à Cœleſtibus regantur, Bruti animalis figurâ contenta eſſe poſſunt. Eadem Corporis deſcriptio pertinet ad participationem ſpecierum. Nulla enim Natura ſimplex videri poteſt, ſed tanquam ex duobus participans & concreta. Habet enim Homo nonnihil ex *Bruto*, Brutum nonnihil ex Planta, Planta nonnihil ex Corpore inanimato, omniaque revera Biformia ſunt, & ex Specie ſuperiore, & inferiore compacta. Acutiſſima autem eſt Allegoria de pedibus Capræ, propter motum aſcenſionis Corporum terreſtrium verſus Regiones Aeris & Cœli: Capra enim animal ſcanſorium eſt, eaque è rupibus pendere, atque in præcipitiis hærere amat; quod etiam res licet inferiori Globo deſtinatæ, miris modis faciunt, ut in Nubibus & Meteoris

manifeſtiſſimum eſt. Inſignia autem in manibus Panis duplicia. Alterum Harmoniæ, alterum Imperii. Fiſtula enim ex ſeptem calamis, Concentum rerum, & Harmoniam, ſive concordiam cum diſcordia miſtam, quæ ex ſeptem ſtellarum Errantium motu conficitur, evidenter oſtendit. Pedum autem illud etiam nobilis tranſlatio eſt; propter vias Naturæ partim rectas, partim obliquas. Præcipuè autem Lignum, ſive Virga, verſus ſuperiorem partem, curva eſt; quia omnia providentiæ divinæ opera in Mundo fere per ambages, & circuitus fiunt; ut aliud agi videri poſſit, aliud interim revera agatur; ut *Joſephi* venditio in Ægyptum, & ſimilia. Quinetiam in Regimine humano omni prudentiore, qui ad gubernacula ſedent, populo convenientia per prætextus & vias obliquas fœlicius quæ volunt, quam ex directo ſuperinducunt, & inſinuant, adeo ut omnis Imperii Virga ſive Bacillum verè ſuperius inflexum ſit. Veſtis Panis & amiculum ingenioſè admodum ex pelle Pardalis fuiſſe fingitur; propter maculas ubique ſparſas; Cœlum enim ſtellis, Maria inſulis, Tellus floribus conſperguntur, atque etiam res particulares ferè variegatæ eſſe ſolent circa ſuperficiem, quæ veluti rei chlamys eſt. Officium autem Panis nulla alia re tam ad

vi-

vivum proponi; atque explicari potuerit, quam ut Deus venatorum ſit: Omnis enim naturalis actio atque adeo motus & proceſſus nihil aliud quam venatio eſt. Nam & Scientiæ & Artes Opera ſua venantur, & Concilia humana fines ſuos, atque res naturales omnes vel alimenta ſua tanquam prædam, vel voluptates ſuas tanquam ſolatium venantur, idque modis peritis & ſagacibus.

Torva Leæna Lupum ſequitur, Lupus ipſe Capellam,
Florentem Cythiſum ſequitur laſciva Capella.

Etiam Ruricolarum in genere PAN Deus eſt, quia hujuſmodi homines magis ſecundum naturam vivant, cum in urbibus & Aulis natura à cultu nimio corrumpatur, ut illud Poëtæ amatorium verum ſit;

Pars minima eſt ipſa puella ſui.

Montium autem imprimis præſes dicitur PAN, quia in Montibus & locis editis Natura rerum panditur, atque oculis & contemplationi magis ſubjicitur. Quod alter à *Mercurio* Deorum nuncius ſit PAN, ea allegoria planè Divina eſt, cum proximè poſt verbum Dei ipſa Mundi imago, Divinæ potentiæ & ſapientiæ præconium ſit. Quod & Poëta divinus cecinit: *Cæli enarrant gloriam Dei, atque opera manuum ejus indicat firmamentum.* PANA autem

tem oblectant Nymphæ; Animæ ſcilicet: Deliciæ enim Mundi, Animæ viventium ſunt: Ille autem merito earum Imperator, cum illæ naturam quæ ſuam veluti Ducem ſequantur, & circa eam cum infinitâ varietate, veluti ſingulæ more patrio ſaltent, & choreas ducant; motu neutiquam ceſſante: una perpetuo comitantur Satyri & Sileni; Senectus ſcilicet & Juventus; Omnium enim rerum eſt ætas quædam hilaris & ſaltatrix, atque rurſus ætas tarda & bibula: utriuſque autem ætatis ſtudia verè contemplanti (tanquam *Democrito*) fortaſſe ridicula, & deformia videntur, inſtar Satyri alicujus aut Sileni. De *Panicis* autem terroribus prudentiſſima doctrina proponitur. Natura enim rerum omnibus viventibus indidit metum, ac formidinem vitæ atque eſſentiæ ſuæ conſervatricem, ac mala ingruentia vitantem & depellentem: veruntamen eadem Natura modum tenere neſcia eſt; ſed timoribus ſalutaribus ſemper vanos, & inanes admiſcet, adeo ut omnia (ſi intus conſpici darentur) Panicis terroribus pleniſſima ſint: præſertim humana, quæ ſuperſtitione (quæ verè nihil aliud, quam Panicus terror eſt) in immenſum laborant, maximè temporibus duris, & adverſis. Quod verò attinet ad audaciam PANIS, & Pugnam per provocationem cum Cupidine id eo ſpectat, quia Materia

non caret inclinatione & appetitu ad diſſolutionem Mundi & recidivationem in illud Chaos antiquum, niſi prævalida rerum concordia (per Amorem ſive Cupidinem ſignificata) malitia & impetus ejus cohiberetur & in ordinem compelleretur : Itaque bono admodum hominum & rerum fato fit, ut illud certamen PAN adverſum experiatur, & victus abſcedat. Eodem prorſus pertinet, & illud de *Typhone* in retibus implicato; quia utcunque aliquando vaſti, & inſoliti rerum tumores ſint (id quod *Typhon* ſonat) ſive intumeſcant maria, ſive intumeſcant nubes, ſive intumeſcat Terra, ſive alia; tamen Rerum Natura hujuſmodi corporum exuperantias, atque inſolentias, reti inextricabili implicat, & coërcet, & veluti catena adamantina devincit. Quod autem Inventio *Cereris* huic Deo attribuitur, idque, inter venationem; reliquis Diis negatur, licet ſedulo quærentibus, & illud ipſum agentibus: monitum habet verum admodum & prudens: hoc eſt, ne rerum utilium, ad vitam & cultum Inventio, à philoſophis Abſtractis, tanquam Diis Majoribus exſpectetur; licet totis viribus in illud ipſum incumbant, ſed tantummodo à *Pane*, id eſt, Experientiâ ſagaci & rerum Mundi notitiâ univerſali, quæ etiam caſu quodam ac veluti inter venandum in hujuſmodi

modi inventa incidere ſolet. Illud autem Muſices certamen, ejuſque eventus, ſalutarem exhibet doctrinam, atque eam quæ rationi & judicio humano geſtienti, & ſe efferenti ſobrietatis vincula injicere poſſit. Duplex enim videtur eſſe *Harmonia*, & quaſi Muſica: altera Providentiæ Divinæ, altera Rationis Humanæ. Judicio enim humano ac veluti auribus Mortalium, adminiſtratio Mundi & Rerum, & judicia Divina ſecretiora ſonant aliquid durum, & quaſi abſonum: quæ inſcitia licet aſininis auribus merito inſigniatur, tamen & illæ ipſæ aures ſecreto, nec palam geſtantur: Neque enim hujuſce rei deformitas à vulgo conſpicitur, aut notatur. Poſtremo, minimè mirum eſt, ſi nulli Amores *Pani* attribuantur, præter conjugium Echus; Mundus enim ſe ipſo, atque in ſe rebus omnibus fruitur: qui amat autem, frui vult, neque in copiâ, deſiderio locus eſt. Itaque mundi Amores eſſe nulli poſſunt, nec potiendi cupido, cum ſe ipſe contentus ſit, niſi fortaſſe ſermones: ii ſunt Nympha Echo, aut ſi accuratiores ſint, Syringa. Inter Sermones autem, ſive voces, excellenter ad conjugium mundi ſumitur ſola Echo; Ea enim demum vera eſt philoſophia, quæ mundi ipſius voces fideliſſimè reddit, & veluti dictante mundo, conſcripta eſt; & nihil aliud eſt, quam ejuſdem

ſimu-

ſimulacrum & reflexio, neque addit quicquam de proprio; ſed tantum iterat, & reſonat. Ad mundi etiam Sufficientiam & Perfectionem pertinet, quod prolem non edat. Ille enim per partes generat, per Totum autem quomodo generare poſſit? cum Corpus extra ipſum non ſit. Nam de Filia ejus Putativa, muliercula illa, eſt ſane ea adjectio quædam ad Fabulam ſapientiſſima; per illam enim repræſentantur eæ, quæ perpetuis temporibus paſſim vagantur, atque omnia implent, vaniloquæ de rerum Natura Doctrinæ, reipſa infructuoſæ, genere quaſi ſubdititiæ; garrulitate vero interdum jucundæ, interdum moleſtæ & importunæ.

VII.

PERSEUS, *ſive Bellum.*

PERSEUS traditur fuiſſe à Pallade miſſus ad obtruncandam Meduſam, quæ populis plurimis ad Occidentem in extremis Hiberniæ partibus maximæ calamitati fuit. Monſtrum enim hoc tam dirum atque horrendum fuit, ut adſpectu ſolo homines in ſaxa verteret. Erat autem è Gorgonibus una ac ſola Mortalis Meduſa; cum paſſivæ reliquæ non eſſent. Itaque PERSEUS ad tam nobile facinus ſe comparans, arma, & dona à tribus

Diis accepit: Talares alas à Mercurio, à Plutone Galeam, Scutum à Pallade, & ſpeculum. Neque tamen, licet tanto apparatu inſtructus, ad Meduſam recta perrexit: ſed primum ad Græas divertit. Eæ ſorores ex altera parente Gorgonibus erant. Atque Grææ iſtæ canæ jam à nativitate erant, & tanquam vetulæ. Oculus autem iis tantummodo & dens erat omnibus unicus, quos prout exire foras quamque contigerat, viciſſim geſtare, reverſa autem iterum deponere ſolebant: Hunc itaque oculum, atque hunc dentem illæ Perseo commodarunt. Tum demum cum ſe abunde ad deſtinata perficienda inſtructum judicaret, ad Meduſam properavit impiger & volans: Illam autem dormientem offendit: Neque tamen Adſpectui ejus (ſi evigilaret) ſe committere audebat, ſed cervice reflexa, in ſpeculum Palladis inſpiciens, atque hoc modo ictus dirigens, caput ei abſcidit. Ex ſanguine autem Meduſæ fuſo, ſtatim Pegaſus alatus emicuit. Caput autem abſciſſum Perseus in ſcutum Palladis inſeruit, cui etiamnum ſua manſit vis, ut ad ejus intuitum omnes ſeu attoniti aut ſyderati obrigerent. Fabula de Belligerandi ratione & prudentia conficta videtur. Atque in ipſa de bello ſuſcipiendo, & de genere belli eligendo deliberatione, tria proponit præcepta ſana, & gravia,

tan-

tanquam ex conſilio Palladis. Primò ut de ſubjugatione Nationum finitimarum quis non admodum laboret. Neque enim eadem eſt patrimonii, & imperii amplificandi ratio. Nam in poſſeſſionibus privatis, vicinitas prædiorum ſpectatur: ſed in propagando imperio, Occaſio & belli conficiendi facilitas, & fructus loco vicinitatis eſſe debet. Certè Romani, quo tempore Occidentem verſus, vix ultra Liguriam penetraverant, Orientis Provincias uſque ad Montem Taurum armis & imperio complexi ſunt. Itaque PERSEUS licet Orientalis, tamen longinquam expeditionem, uſque ad extrema Occidentis minimè detrectavit. Secundo Curæ eſſe debet, ut juſta & honorifica ſubſit belli cauſa. Id enim & alacritatem tum militibus, tum populis impenſas conferentibus addit: & Societates aperit, & conciliat, & plurimas denique commoditates habet. Nulla autem belli cauſa magis pia ſit, quam debellatio Tyrannidis, ſub qua populus ſuccumbit, & proſternitur ſine animis & vigore, tanquam ſub aſpectu Meduſæ. Tertio prudenter additur; quod cum tres Gorgones fuerint (per quas Bella repræſentantur) PERSEUS illam delegerit, quæ fuerit Mortalis; hoc eſt, bellum ejus conditionis, quod confici, & ad exitum perduci poſſet, nec vaſtas aut infinitas ſpes perſecutus eſt.

Inſtructio autem Persei ea eſt, quæ ad Bellum unicè confert, & fortunam ferè trahit. Accepit enim Celeritatem à *Mercurio*, Occultationem Conſiliorum ab *Orco*, & Providentiam à *Pallade*. Neque caret allegoria eaque prudentiſſima, quod Alæ illæ Celeritatis Talares, non Axillares fuerint, atque pedibus non humeris additæ, quia non tam in primis belli aggreſſibus, quam in eis quæ ſequuntur, & primis ſubſidio ſunt, Celeritas requiritur: Nullus enim error in bellis magis frequens eſt, quam quod proſecutiones, & ſubſidiarii impetus, initiorum alacritati non reſpondent. Etiam illa Providentiæ Diviſio (Nam de galea *Plutonis*, quæ homines inviſibiles reddere ſolebat, Parabola manifeſta eſt) ingenioſa videtur de ſcuto, & ſpeculo; neque enim ea Providentia ſolum adhibenda eſt, quæ cavet inſtar ſcuti, ſed illa altera per quam hoſtium vires, & motus, & conſilia cernuntur, inſtar ſpeculi *Palladis*. Verum Perseo utcunque copiis aut armis inſtructo, reſtat aliud quiddam maximi per omnia momenti, antequam incipiatur bellum, nimirum ut divertat ad Græas. Grææ autem Proditiones ſunt. Bellorum ſcilicet Sorores, non germanæ illæ quidem, ſed generis nobilitate quaſi impares. Bella enim genero ſa, Proditiones degeneres & turpes. Earum deſcriptio elegans eſt, ut

canæ à novitate ſint, & tanquam Vetulæ propter perpetuas Proditorum Curas & Trepidationes: Earum autem vis (antequam in manifeſtam defectionem erumpant) aut in oculo, aut in dente eſt. Omnis enim factio à ſtatu quopiam alienata, & ſpeculatur, & mordet: Atque hujuſmodi oculus & dens tanquam Communis eſt. Nam quæ didicerunt, & noverunt, ferè per manus factionis ab uno ad alterum tranſeunt & percurrunt. Et quod ad Dentem attinet, uno ferè ore mordent, & ſimilem cantilenam canunt, ut ſi unum audias omnes audias. Itaque PERSEO conciliandæ ſunt iſtæ Grææ, ut oculum & dentem ei commodent: Oculum ad judicia, dentes ad rumores ferendos, & invidiam conflandam, & animos hominum ſollicitandos. His itaque diſpoſitis, & præparatis, ſequitur ipſa Belli actio. In ea Meduſam dormientem invenit: Prudens enim belli ſuſceptor, ſemper ferè hoſtem aſſequitur imparatum & ſecuritati propiorem. Atque nunc tandem ſpeculo Palladis opus eſt; Plurimi enim ante ipſa pericula res hoſtium acutè & attentè introſpicere poſſunt; ſed in ipſo periculi articulo præcipuus eſt uſus ſpeculi, ut modus periculi cernatur, terror non offundatur: (quod per illum intuitum capite averſo ſignificatur) A bello perfecto ſequuntur effecta duo: Primum *Pegaſi* il-

la generatio & exſuſcitatio, quæ ſatis evidenter Famam denotat, quæ per omnia volat & victoriam celebrat: Secundum, Geſtatio capitis Meduſæ in ſcuto; ſiquidem nullum præſidii genus huic ob præſtantiam comparari poſſit. Unicum enim facinus inſigne, & memorabile fœliciter geſtum, & perpetratum, omnes inimicorum motus cohibet, atque malevolentiam ipſam ſtupidam reddit.

VIII.

ENDYMION, *ſive Gratioſus.*

PASTOR ENDYMION traditur à Luna fuiſſe adamatus: novum autem, & ſingulare erat conſuetudinis genus, ſiquidem ille decumbebat in nativa quadam ſpecu, ſub ſaxis Latmiis: Luna autem haud raro de Cœlo perhibetur deſcendiſſe, & ſopiti Oſcula petiiſſe, ac rurſus in Cœlum ſe recepiſſe. Neque tamen otium iſtud, & ſomnus in detrimentum fortunarum ejus cedebat. Sed Luna interim effecit, ut pecus ejus pingueſceret admodum, ac numero etiam fœliciſſimè auctum eſſet, ut nulli paſtorum greges eſſent lætiores, aut numeroſiores. Fabula ad ingenia & mores Principum pertinere videtur. Illi enim cogitationum pleni, & in ſuſpiciones propenſi, non facile ad conſuetudinem vitæ in-

interiorem recipiunt homines qui ſunt perſpicaces, & curioſi & quaſi animo vigilantes, ſive exſomnes: ſed potius eos, qui ingenio ſunt quieto, & morigero, & quod placitum eſt illis patiuntur, & nil ultra inquirunt, ſed ſe veluti ignaros & nil ſentientes & quaſi ſopitos præbent; denique magis obſequium ſimplex, quam obſervantiam callidam præſtant. Etenim cum hujuſmodi hominibus Principes de Majeſtate ſua veluti Luna de Orbe ſuperiore, deſcendere, & perſonam (quam perpetuo gerere inſtar oneris cujuſdam ſit) deponere, & familiariter verſari libenter conſueverunt, idque ſe tuto facere poſſe putant. Id quod in *Tiberio Cæſare* Principe omnium maximè difficili, præcipuè annotatum fuit: apud quem illi ſolummodo gratioſi erant, qui notitiam morum ejus revera habebant, ſed pertinaciter, & quaſi ſtupidè diſſimulabant. Quod etiam *Lodovico* undecimo Francorum Regi Principi cautiſſimo, & callidiſſimo in moribus erat. Neque ineleganter in fabula ponitur, Antrum illud *Endymionis*: quia ferè uſitatum eſt illis qui hujuſmodi gratia apud Principes florent, habere ſeceſſus aliquos amœnos, quo illos invitent, ad otium & animi remiſſionem, abſque fortunæ ſuæ mole. Qui autem in hoc genere gratioſi ſunt, plerumque rem ſuam benè a-

gunt

gunt. Nam principes licet fortaſſe ad honores eos non evehant, tamen cum vero affectu, nec propter utilitatem tantum illos diligant, munificentia ſua eos ditare conſueverunt.

IX.

SOROR GYGANTUM, *ſive Fama.*

MEMORANT Poëtæ, GYGANTES è terra procreatos, bellum Jovi, & Superis intuliſſe, & fulmine disjectos & devictos fuiſſe. Terram autem Deorum ira irritatam in vindictam natorum ſuorum, *Famam* progenuiſſe; extremam Gygantibus ſororem.

Illam Terra parens ira irritata Deorum.
Extremam (ut perhibent) Cæo Encelado-
que ſororem,
Progenuit. - - -

Hujus Fabulæ ea ſententia videtur eſſe: per *Terram*, naturam vulgi ſignificarunt, perpetuo tumidam & malignam verſus imperantes, & res novas parturientem: Hæc ipſa occaſionem adepta; rebelles parit & ſeditioſos, qui Principes auſu nefario exturbare, & dejicere marchinantur; quibus oppreſſis, eadem plebis natura deterioribus favens, & tranquillitatis impatiens, rumores gignit, & ſuſurros malignos & Famas querulas,

& Famoſos libellos, & cætera id genus; ad invidiam eorum qui rebus præſunt; ut Actiones Rebellium, & Famæ ſeditioſæ genere, & ſtirpe non differant, ſed veluti ſexu tantum, cum iſtæ muliebres videantur, illæ viriles.

X.

ACTÆON ET PENTHEUS, *ſive* *Curioſus*.

CURIOSITAS humana in ſecretis rimandis, & eorum notitia appetitu malè ſano concupiſcenda, & prenſanda, duplici exemplo apud antiquos coërcetur: Altero *Actæonis*, altero *Penthei*. *Actæon* cum *Dianam* imprudens, & caſu ſine veſte vidiſſet, in Cervum verſus, à canibus quos alebat, dilaceratus eſt. *Pentheus*, cum ſacrificiorum *Bacchi* occultorum, conſcenſa arbore ſpectator eſſe voluiſſet, furore percitus eſt. Fuit autem *Penthei* dementia ejus generis, ut res congeminaſſe exiſtimaret, & duo Soles & rurſus duæ Thebæ ei ob oculos verſarentur; adeo ut, cum Thebas properaret, ſtatim alteris Thebis conſpectis retraheretur: Atque hoc modo perpetuo & irrequiete ſurſum & deorſum ferretur.

Eumenidum demens, qualis videt, agmina Pentheus,
Et Solem geminum, & duplices ſe oſtendere Thebas.

Fabu-

Fabularum prima, ad ſecreta Principum; ſecunda ad ſecreta Divina pertinere videtur. Qui enim Principibus non admiſſi, & præter eorum voluntatem ſecretorum conſcii ſunt, odium certiſſimum apud eos conſequuntur. Itaque gnari ſe peti, & occaſiones captari, vitam degunt cervorum more timidam, & ſuſpicionibus plenam. Quin & illud ſæpius accidit, ut à ſervis & domeſticis, in gratiam Principum, accuſentur, & ſubvertantur. Ubi enim Principis offenſio manifeſta eſt; quot ſervi, tot ferè proditores eſſe conſueverunt; ut Actæonis fatum illos maneat. Alia eſt *Penthei* calamitas. Qui enim auſu temerario, mortalitatis parum memores per excelſa Naturæ & Philoſophiæ faſtigia (tanquam arbore conſcenſa) ad myſteria divina adſpirant, iis pœna propoſita eſt, perpetuæ inconſtantiæ, & judicii vacillantis, & perplexi. Cum enim aliud ſit lumen Naturæ, aliud Divinum; ita cum illis ſit, ac ſi duos Soles viderent. Cumque actiones vitæ, & decreta voluntatis ab intellectu pendeant: ſequitur etiam ut non minus voluntate, quam opinione hæſitent, nec ſibi omnino conſtent: Itaque & duas Thebas similiter vident. Per Thebas enim actionum fines deſcribuntur (cum Thebis Pentheo eſſet domus & perfugium.) Hinc ſit, ut neſciant, quo ſe vertant, ſed de ſumma

rerum

rerum incerti & fluctuantes, tantum ſubitis mentis impulſibus in ſingulis circumagantur.

XI.

ORPHEUS, *ſive Philoſophia.*

FABULA de ORPHEO vulgata, nec tamen Interpretem fidum per omnia ſortita, *Philoſophiæ* univerſæ imaginem referre videtur. Perſona enim ORPHEI viri admirandi, & planè divini, & omnis harmoniæ periti, & modis ſuavibus cuncta vincentis, & trahentis, ad *Philoſophiæ* deſcriptionem facili tranſitu traducitur. Labores enim ORPHEI, Labores *Herculis*, ut opera Sapientiæ, opera Fortitudinis, dignitate & potentia ſuperant. ORPHEUS ob amorem uxoris morte immatura præreptæ, fretus Lyra, ad Inferos deſcendere ſibi in animum induxit, ut Manes deprecaretur; neque ſpe ſua decidit. Nam placatis Manibus & ſuavitate cantus, & modulationis delitiis tantum valuit, ut ei illam ſecum abducere indultum ſit: Ea tamen lege, ut illa eum à tergo ſequeretur, ipſe autem antequam ad luminis oras perventum eſſet, ne reſpiceret. Quod cum ille nihilominus, amoris & curæ impatientia (poſtquam ferè in tuto eſſet) feciſſet, rupta ſunt fœdera: atque illa ad inferos gradu præcipiti relap-

ſa eſt. Ab illo tempore Orpheus mœſtus, & mulierum oſor, in ſolitudines profectus eſt, ubi eadem cantus, & Lyræ dulcedine, primo feras omnigenas ad ſe traxit, adeo ut naturam ſuam exuentes, nec irarum aut ferocitatis memores, nec libidinis ſtimulis, & furoribus præcipites actæ, nec ingluviem ſatiare, aut prædæ inhiare amplius curantes, in morem Theatri, illum circumſtarent, benignæ & manſuetæ inter ſe factæ, & tantum Lyræ concentui aures præbentes. Neque is finis, ſed tanta Muſicæ vis, & potentia fuit, ut etiam ſylvas moveret, & lapides ipſos, ut illa quoque ſe transferrent, & ſedes ſuas circa eum, ordine & modo decenti ponerent. Hæc ei cum ad tempus fœliciter & magna cum admiratione ceſſiſſent: tandem *Thraciæ* mulieres ſtimulis *Bacchi* percitæ, primo cornu raucum, & immane ſonans inflarunt: Ex eo, propter ſtrepitum, Muſicæ ſonus amplius audiri non potuit: Tum demum ſoluta virtute, quæ ordinis, & ſocietatis iſtius erat vinculum, turbari cœptum eſt, & feræ ſingulæ ad naturam ſuam redierunt, & ſe invicem ut prius perſecutæ ſunt; neque lapides, aut ſylvæ ſuis manſere locis: Orpheus autem ipſe tandem à mulieribus furentibus diſcerptus eſt, & ſparſus per agros; ob cujus mortis mœrorem, *Helicon* (fluvius Muſis ſacer) aquas ſub terram indignatus

con-

condidit, & per alia loca caput ruſſus extulit. Sententia fabulæ ea videtur eſſe. Duplex eſt *Orphei Cantio*: Altera ad placandos Manes: Altera ad trahendas feſſas & ſylvas. Prior ad naturalem Philoſophiam: Poſterior ad Moralem, & Civilem aptiſſimè refertur. Opus enim naturalis Philoſophiæ longè nobiliſſimum eſt ipſa reſtitutio, & inſtauratio rerum corruptibilium, & (hujuſce rei tanquam gradus minores) corporum in ſtatu ſuo conſervatio, & diſſolutionis, & putredinis retardatio. Hoc ſi omnino fieri detur, certè non aliter effici poteſt, quam per debita, & exquiſita Naturæ temperamenta, tanquam per Harmoniam lyræ, & modos accuratos. Et tamen cum ſit res omnium maximè ardua, effectu plerumque fruſtratur; Idque (ut veriſimile eſt) non magis aliam ob cauſam, quam per curioſam, & intempeſtivam ſedulitatem & impatientiam: Itaque *Philoſophia*, tantæ rei fere impar, atque idcirco merito mœſta, vertit ſe ad res humanas, & in animos hominum, ſuaſu & eloquentia virtutis & æquitatis, & pacis amorem inſinuans populorum cætus in unum coire facit; & juga legum accipere, & imperiis ſe ſubmittere, & affectuum indomitorum oblivisci dum præceptis, & diſciplinæ auſcultant, & obtemperant: unde poſtea ſequi, ut ædificia exſtruantur, & oppido

oppida condantur, & ſimiliter agri & horti arboribus conſerantur; ut lapides, & ſylvas non abs re convocari, & transferri dictum ſit. Atque iſta rerum Civilium cura ritè atque ordine ponitur poſt experimentum corporis mortalis reſtituendi ſedulo tentatum, & ad extremum fruſtratum: Quia mortis neceſſitas inevitabilis evidentius propoſita hominibus ad æternitatem, meritis & nominis fama quærendam, animos addit. Etiam prudenter in Fabula additur ORPHEUM à mulieribus, & nuptiis alieno animo fuiſſe, quia nuptiarum delinimenta, & liberorum charitates, homines plerumque à magnis, & excelſis erga Reſpublicas meritis avertunt, dum immortalitatem propagine, non factis, aſſequi ſatis habent. Verum & ipſa ſapientiæ opera, licet inter humana excellant, tamen & ſuis periodis clauduntur. Evenit enim ut poſtquam Regna, & Reſpublicæ ad tempus floruerint, ſubinde perturbationes, & ſeditiones & bella oriantur; inter quorum ſtrepitus, primo leges conticeſcunt, & homines ad naturæ ſuæ depravationes redeunt; atque etiam in agris, atque oppidis vaſtitas conſpicitur. Neque ita multo poſt (ſi hujuſmodi furores continuentur) literæ etiam, & *Philoſophia* certiſſimè diſcerpitur: adeo ut fragmenta tantum ejus in paucis locis, tanquam naufragii

fragii tabulæ, inveniantur, & barbara tempora ingruant; *Heliconis* aquis ſub terra merſis; donec debita rebus viciſſitudine, non iiſdem fortaſſe locis, ſed apud alias Nationes erumpant, & emanent.

XII,

COELUM, *ſive Origines*.

TRADUNT Poëtæ COELUM antiquiſſimum Deorum exſtitiſſe; Hujus partes generationis à filio *Saturno* falce demeſſas fuiſſe. *Saturnum* autem ſobolem numeroſam generaſſe: ſed filios continuo devoraſſe, tandem verò *Jovem* exitium effugiſſe, & adultum patrem *Saturnum* in Tartarum detruſiſſe,& regnum accepiſſe, quinetiam patris genitalia eadem falce, qua ille Cœlum execuerat, abſcidiſſe, atque in mare projeciſſe, inde Venerem natam eſſe. Poſtea verò Jovis regnum vix confirmatum, duo memorabilia bella excepiſſe. Primum *Titanum*, in quibus debellandis Solis operam (qui ſolus ex *Titanibus Iovis* rebus favebat) egregiam fuiſſe: ſecundum *Gygantum*, qui & ipſi fulmine & Jovis armis disjecti ſunt; quibus domitis, *Iovem* ſecurum regnaſſe. Fabula videtur Ænigma de Origine rerum non multum diſcrepans à Philoſophia, quam poſtea *Democritus* excepit,

qui apertiſſimè omnium æternitatem Materiæ aſſeruit, æternitatem mundi negavit; in quo aliquanto propius ad veritatem verbi divini acceſſit, cujus narratio Materiam informem ante opera dierum ſtatuit. Sententia Fabulæ hujuſmodi eſt. *Cælum* eſſe concavum illud, ſive ambitum, quod Materiam complectitur. Saturnum autem Materiam ipſam, quæ omnem generandi vim parenti præſcidit. Summam enim Materiæ perpetuo eandem eſſe; neque ipſum quantum Naturæ creſcere aut minui. Agitationes autem, & motus Materiæ primo imperfectas, & malè cohærentes rerum compages produxiſſe, & veluti tentamenta mundorum: Dein ævi proceſſu fabricam ortam eſſe, quæ formam ſuam tueri & conſervare poſſet. Itaque priorem ævi diſtributionem per regnum Saturni ſignificari, qui ob frequentes rerum diſſolutiones, & breves durationes, filiorum ſuorum devorator habitus eſt: Secundam autem per regnum *Iovis*, qui continuas iſtas, & tranſitorias mutationes in Tartarum detruſit, qui locus perturbationem ſignificat. Is locus videtur eſſe ſpatium inter ima Cœli & interiora Terræ medium; quo intervallo perturbatio & fragilitas, & mortalitas ſive corruptio maximè verſatur. Atque durante priore illa generatione rerum, quæ ſub regno Saturni tenuit,

nuit, Venerem natam non fuiſſe. Donec enim in univerſitate Materiæ, diſcordia eſſet concordia potior & valentior, mutatio per totum neceſſario facta eſt, atque in ipſa fabrica; atque hujuſmodi generationes rerum extitiſſe, antequam *Saturnus* exectus eſſet. Hunc vero generationis modum ceſſantem, alterum illum modum continuo excepiſſe, qui per Venerem fit: adulta & prævalida rerum concordia; ut mutatio tantum per partes procedat, integra & inconfuſa Fabrica univerſali: *Saturnum* tamen detruſum, & deturbatum, non peremtum & extinctum narrant, quia mundum in antiquam confuſionem, & interregna relabi poſſe, opinio Democriti erat: quod *Lucretius* in ſuis temporibus eveniret deprecatus eſt.

Quod procul à nobis, flectat Fortuna gubernans
Et ratio potius, quam res perſuadeat ipſa.

Poſtquam autem mundus mole, & vi ſua conſiſteret, tamen otium ab initio non fuiſſe. Nam ſecutos primum in cœleſtibus Regionibus motus notabiles, qui virtute Solis in cœleſtibus prædominante, ita ſopiti ſunt, ut mundi ſtatus conſervaretur: Poſtea ſimiliter in inferioribus; per inundationes, tempeſtates, ventos, terræmotus magis univerſales qui-

bus etiam oppreſſis, & diſſipatis magis pacata, ac durabilis rerum conſpiratio, & tranquillitas accrevit. Verum de iſta Fabula utrumque pronunciari poteſt, & Fabulam *Philoſophiam* continere, & Philoſophiam rurſus *Fabulam*. Novimus enim (ex fide) hæc omnia nil aliud eſſe, quam ſenſus jampridem ceſſantia & deficientia Oracula: Cum Mundi, & Materia, & Fabrica ad Creatorem veriſſimè referatur.

XIII.

PROTEUS, *ſive Materia.*

NARRANT Poëtæ PROTEUM *Neptuno* paſtorem fuiſſe; eundemque ſenem, & vatem; vatem ſcilicet præſtantiſſimum & veluti termaximum. Noverat enim non futura ſolummodo, ſed & præterita & præſentia, adeo ut præter Divinationem, etiam omnis antiquitatis, & omnium ſecretorum nuncius ac interpres eſſet. Morabatur autem ſub ingenti ſpecu. Ibi ei mos erat ſub meridiem gregem ſuum Phocarum numerare, atque deinde ſomno ſe dare. Qui autem opera ejus aliqua in re, uti volebat, is non alio modo apud eum valere poterat, niſi eum manicis comprehenſum vinclis conſtringeret. Ille contra, ut ſe liberaret, in omnes formas, atque rerum miracula, ignem,

nem, fluvium, feras ſe vertere ſolebat; donec tandem in priſtinam formam reſtitueretur. Senſus fabulæ ad abdita Naturæ, & conditiones Materiæ pertinere videtur. Sub PROTEI enim perſona Materia ſignificatur omnium rerum poſt Deum antiquiſſima. Materia autem ſub Cœli concavo tanquam ſub ſpecu habitat. *Neptuni* autem mancipium eſt, quia omnis Materiæ operatio & diſpenſatio in liquidis præcipuè exercetur. Pecus autem ſive Grex PROTEI, non aliud videtur eſſe quam Species ordinaria Animalium, Plantarum, Metallorum, in quibus Materia videtur ſe diffundere, & quaſi conſumere; adeo ut poſtquam iſtas ſpecies effinxerit, & abſolverit (tanquam penſo completo) dormire & quieſcere videatur, nec alias amplius Species moliri, tentare, aut parare. Atque hæc eſt PROTEI Pecoris numeratio, & ſubinde Somnus. Hoc autem ſub Meridiem, non Auroram, & Veſperum fieri dicitur, id eſt, cum tempus jam venerit, quod ſpeciebus ex Materia debite præparata, & prædiſpoſita perficiendis, & excludendis maturum ſit, & quaſi legitimum, & inter Rudimenta earum, & Declinationes medium; quod nos ſatis ſcimus ex Hiſtoria ſacra ſub tempus ipſum Creationis fuiſſe. Tum enim per virtutem illam divini verbi (*Producat*) Materia ad im-

Digitized by Google

imperium Creatoris, non per ambages ſuas, ſed ſubito confluxit, & opus ſuum in actum affatim perduxit, ac ſpecies conſtituit. Atque hucuſque fabula narrationem ſuam de Proteo libero, & ſoluto cum pecore ſuo complet. Nam univerſitas rerum cum ſtructuris, & fabricis ſpecierum ordinariis, eſt, Materiæ non conſtrictæ, aut devinctæ, & gregis materiatorum facies: Nihilominus ſi quis peritus Naturæ miniſter, vim adhibeat Materiæ, & Materiam vexet, atque urgeat, tanquam hoc ipſo deſtinato, & propoſito, ut illam in nihilum redigat: illa contra (cum annihilatio aut interitus verus, niſi per Dei omnipotentiam fieri non poſſit) in tali neceſſitate poſita in miras rerum transformationes & effigies ſe volvit, & vertit: adeo ut tandem veluti in orbem ſe mutet, & periodum impleat, & quaſi ſe reſtituat, ſi vis continuetur. Ejus autem conſtrictionis, ſeu alligationis ratio magis facilis erit, & expedita, ſi materia per manicas comprehendatur, id eſt, per extremitates. Quod autem additur in fabula *Proteum* Vatem fuiſſe, & trium temporum gnarum, id cum materiæ natura optime conſentit. Neceſſe eſt enim, ut qui materiæ paſſiones, & proceſſus noverit, rerum ſummam & earum quæ factæ ſunt, & quæ fiunt, & quæ inſuper futuræ ſunt, comprehendat, li-

cet ad partes & ſingularia cognitio non extendatur.

XIV.

MEMNON, *ſive Præmaturus.*

MEMORANT Poëtæ MEMNONEM Auroræ filium fuiſſe. Ille armorum pulchritudine inſignis, & aura populari celebris ad Bellum *Trojanum* venit, & ad ſumma auſu præcipiti feſtinans & anhelans, cum *Achille* Græcorum fortiſſimo, certamen ſingulare iniit, atque ejus dextera occubuit. Hunc *Iupiter* miſeratus aves lugubre quiddam & miſerabile perpetuo quiritantes ad exequias ejus & funeris decus excitavit, ejuſdem ſtatua quoque *Solis* orientis percuſſa, ſonum flebilem edere ſolita fuiſſe perhibetur. Fabula ad adoleſcentum ſummæ ſpei calamitoſos exitus pertinere videtur. Illi enim tanquam Auroræ filii ſunt; atque inanium & externorum ſpecie tumidi, majora ferè viribus audent, atque *Heroes* fortiſſimos laceſſunt, in certamen depoſcunt, & impari congreſſu, ſuccumbentes, exſtinguuntur; Horum autem mortem infinita commiſeratio ſequi ſolet; nil enim inter Fata mortalium tam flebile eſt, tamque potens ad miſericordiam commovendam, quam virtutis flos immaturo exitu præciſus. Neque enim pri-

ma ætas ad ſatietatem ſcilicet, aut ad invidiam uſque duravit, quæ mœſtitiam in obitu lenire, aut miſericordiam temperare poſſit; Quinetiam lamentationes & planctus non ſolum tanquam aves illæ funebres circa rogos eorum volitant, ſed & durat hujuſmodi miſeratio, & producitur: Maximè autem per occaſiones & novos motus & initia magnarum rerum, veluti per *Solis* radios matutinos, deſideria eorum renovantur.

XV.

TYTHONUS, *ſive Satietas.*

ELEGANS Fabula narratur de TYTHONO, Eum ab Aurora adamatum fuiſſe, quæ perpetuam ejus conſuetudinem exoptans, à *Iove* petiit, ut TYTHONUS nunquam mori poſſet: verum incuria muliebri oblita eſt petitioni ſuæ & illud inſerere, ut nec ſenectute gravaretur. Itaque moriendi conditio ei erepta eſt, ſenium autem ſecutum eſt mirum & miſerandum, quale conſentaneum eſt evenire ei, cui mors negatur, ætas perpetuo ingraveſcit. Adeo ut Jupiter hujuſmodi ſortem miſeratus, tandem eum in cicadam converterit. Hæc Fabula ingenioſa adumbratio & deſcriptio voluptatis eſſe videtur; quæ à principio velut ſub tempus Auroræ, adeo grata eſt,

ut

ut homines vota faciant, ut gaudia hujuſmodi ſibi perpetua, & propria ſint, obliti ſatietatem & tædium eorum inſtar ſenii, ipſis non cogitantibus obventura. Adeo ut ad extremum, cum actiones voluptariæ homines deſerant, cupido verò & affectus non moriantur, fieri ſoleat, ut homines ſermonibus tantum, & commemorationibus earum rerum, quæ eis integra ætate voluptati fuerunt, ſe oblectent. Quod in libidinoſis & viris militaribus fieri videmus, cum illi impudicos ſermones, hi facinora ſua retractent, cicadarum more, quarum vigor tantum in voce eſt.

XVI.
PROCUS JUNONIS, *ſive Dedecus.*

NARRANT Poëtæ JOVEM, ut amoribus ſuis potiretur multas & varias formas ſumpſiſſe, Tauri, Aquilæ, Cygni, Imbris aurei; cum autem JUNONEM ſollicitaret, vertiſſe ſe in formam maximè ignobilem atque contemptui & ludibrio expoſitam. Ea fuit miſeri cuculi, imbre & tempeſtate madefacti, & attoniti, tremebundi & ſemimortui. Prudens fabula eſt, & ex intimis moribus deſumpta. Senſus vero talis, ne homines nimium ſibi placeant, exiſtimantes vir-

tutis ſuæ ſpecimen, eos apud omnes in pretio, & gratia ponere poſſe. Id enim ſuccedere pro natura, & moribus eorum, quos ambiunt, & colunt, qui ſi homines ſunt nullis ipſi dotibus, & ornamentis inſigniti; ſed tantum ingenio ſunt ſuperbo & maligno (id quod ſub figura Junonis repreſentatur) tum verò norint ſibi exuendam prorſus eſſe omnem perſonam, quæ vel minimum præ ſe ferat decoris, & dignitatis: atque deſipere ſe plane, ſi alia via inſiſtant; neque ſatis eſſe ſi obſequii deformitatem præſtant, niſi omnino ſe in perſonam abjectam & degenerem mutent.

XVII.

CUPIDO, *ſive Atomus.*

Quæ de Cupidine ſive Amore dicta ſunt à Poëtis; in eandem perſonam propriè convenire non poſſunt: Ita tamen diſcrepant, ut confuſio perſonarum rejiciatur, ſimilitudo recipiatur. Narrant itaque Amorem omnium Deorum fuiſſe antiquiſſimum, atque adeo omnium rerum; excepto *Chao*, quod ei coævum perhibetur; *Chaos* autem à priſcis viris nunquam divino honore, aut nomine Dei inſignitur. Atque Amor ille prorſus ſine parente introducitur; niſi quod à nonnullis Ovum noctis fuiſſe traditur. Ipſe

ſe autem ex *Chao*, & Deos, & res univerſas progenuit: Ejus autem attributa ponuntur numero quatuor, ut ſit infans perpetuus, cœcus, nudus, ſagittarius; fuit & Amor quidam alter, Deorum natu minimus; Veneris filius; in quem etiam antiquioris attributa transferuntur; & quodammodo competunt. Fabula ad cunabula Naturæ pertinet, & penetrat. Amor iſte videtur eſſe appetitus, ſive ſtimulus materiæ primæ, ſive (ut explicatiùs loquamur) *Motus naturalis Atomi*. Hæc enim eſt vis antiquiſſima, & unica, quæ ex Materia omnia conſtiſtituit & effingit. Ea omnino ſine Parente eſt; id eſt, ſine cauſa. Cauſa enim effectus veluti Parens eſt: Hujus autem virtutis cauſa nulla poteſt eſſe in Natura, (Deum enim ſemper excipimus) nihil enim hac ipſa prius; itaque efficiens nulla: neque aliquid Naturæ notius; ergò nec genus, nec forma: Quamobrem quæcunque ea tandem ſit, poſitiva eſt & ſurda. Atque etiam ſi modus ejus, & proceſſus ſciri daretur; tamen per cauſam ſciri non poteſt; cùm ſit poſt Deum cauſa cauſarum, ipſa incauſabilis. Neque fortaſſe Modum ejus intra inquiſitionem humanam ſiſti, aut comprehendi poſſe ſperandum eſt; Itaque meritò fingitur Ovum à Nocte excluſum: Certè Sanctus Philoſophus ita pronun-

tiat. *Cuncta fecit pulchra tempeſtatibus ſuis, & Mundum tradidit diſputationibus eorum, ita tamen ut non inveniat Homo, Opus quod operatus eſt Deus à principio, uſque ad finem.* Lex enim ſummaria Naturæ, ſive virtus iſtius Cupidinis, indita primis rerum particulis à Deo ad Coitionem, ex cujus repetitione, & multiplicatione omnis rerum varietas emergit & conflatur; cogitationem mortalium perſtringere poteſt, ſubire vix poteſt. Philoſophia autem *Græcorum* invenitur in rerum Materiatis principiis inveſtigandis magis acuta, & ſollicita; in Principiis autem motus, (in quibus omnis generationis vigor conſiſtit) negligens & languida. In hoc autem, de quo agimus prorſus cæcutire & balbutire videtur: Etenim *Peripateticorum* opinio, de *ſtimulo Materiæ*, per *Privationem*; ferè non ultra verba tendit, & rem potius ſonat, quam ſignat; qui autem hoc ad Deum referunt; optimè illi quidem, ſed ſaltu non gradu aſcendunt: Eſt enim procul dubio unica, & ſummaria lex in quam natura coit, Deo ſubſtituta. Ea ipſa, quæ in ſuperiore textu, illo verborum complexu demonſtratur, *Opus, quod operatus eſt Deus à principio, uſque ad finem. Democritus* autem, qui altius rem perpendit, poſtquam *Atomum* dimenſione nonnulla, & figura inſtruxerat,

rat, unicum Cupidinem ſive motum primum ei attribuit ſimpliciter, & ex comparatione alterum. Omnia enim ad centrum mundi ferri putavit propriè, quod autem plus materiæ habet, cum celerius ad centrum feratur, illud quod minus habet percuſſione ſummovere, & in contrarium pellere. Verum iſta meditatio anguſta fuit; & ad pauciora, quam par erat reſpiciens. Neque enim, aut corporum cœleſtium in orbem converſio, aut rerum contractiones, & expanſiones ad hoc principium reduci, aut accommodari poſſe videntur. *Epicuri* autem opinio de declinatione Atomi, & agitatione fortuita, ad nugas rurſus, & ignorationem rei lapſa eſt. Itaque nimio plus, quam optaremus illud apparet, iſtum *Cupidinem* nocte involvi. Itaque de attributis videamus; elegantiſſimè deſcribitur *Cupido* Infans Puſillus, & Perpetuus: compoſita enim grandiora ſunt, & ætatem patiuntur; prima autem rerum ſemina, ſive Atomi, minuti ſunt, & in perpetua infantia permanent: Etiam illud veriſſimè, quod nudus: cum compoſita univerſa rectè cogitanti perſonata, & induta ſint: nihilque propriè nudum ſit præter primas rerum particulas. Illa autem de cæcitate *Cupidinis* ſapientiſſima Allegoria eſt. Iſte enim *Cupido* (qualiſcunque is ſit) minimum videtur habere

providentiæ; ſed ſecundum illud, quod proximum ſentit, greſſum & motum ſuum dirigere; ut cæci palpando ſolent, quo magis admirabilis eſt Providentia illa ſumma divina, quia ex rebus providentia maximè vacuis, & expertibus, & quaſi cæcis, certâ tamen & fatali lege iſtum ordinem & pulchritudinem rerum educit. Ultimum attributum ponitur, quod Sagittarius ſit, hoc eſt, quod iſta virtus talis ſit, ut operetur ad diſtans. Quod enim ad diſtans operatur, tanquam Sagittam emittere videtur: Quiſquis autem Atomum ponit, atque Vacuum, neceſſariò virtutem Atomi ad diſtans introducit: Neque enim hac demtâ, aliquis motus (propter vacuum interpoſitum) excitari poſſet, ſed omnia torperent, & Inmobilia manerent: Quod autem ad juniorem illum *Cupidinem* attinet, meritò ut minimus Deorum natu traditur, cum non ante ſpecies conſtitutas vigere potuiſſet. In illius autem deſcriptione Allegoria ad mores deflectit, & traducitur. Subeſt tamen quædam ejus cum illo antiquo conformitas. Venus enim generaliter affectum conjunctionis & procreationis excitat: Cupido ejus Filius, affectum ad individuum applicat. Itaque à *Venere* eſt generalis diſpoſitio, à *Cupidine* magis exacta Sympathia: Atque illa à cauſis ma-

gis

gis propinquis pendet; hæc autem à principiis magis altis & fatalibus, & tanquam ab antiquo illo *Cupidine*, à quo omnis exquiſita Sympathia pendet.

XVIII.

DIOMEDES, *ſive Zelus.*

DIOMEDES cum magna & eximia gloria floreret, & Palladi percharus eſſet, exſtimulatus ab ea eſt (& ipſe promtior quam oportebat) ut ſi fortè *Veneri* in pugna occurreret, illi neutiquam parceret; quod & ille audacter executus eſt, & *Veneris* dextram vulneravit. Hoc facinus ille ad tempus impunè tulit, & rebus geſtis clarus & inclytus in patriam rediit; ubi domeſtica mala expertus, ad exteros in Italiam profugit. Ibi quoque initia ſatis proſpera habuit, & Regis *Dauni* hoſpitio, & donis cultus, & ornatus eſt, & multæ illi ſtatuæ per eam regionem exſtructæ. Sed ſub primam calamitatem, quæ populum ad quem diverterat afflixit, ſtatim ſubiit *Daunum* cogitatio, ſe intra penates ſuos duxiſſe hominem impium, & Diis inviſum, & Theomachum, qui Deam, quam vel tangere Religio erat, ferro invaſerat, & violaverat. Itaque ut patriam ſuam piaculo obſtrictam liberaret, nihil hoſpitii jura reveritus, cum ei jus religionis

videretur antiquius, Diomedem ſubito obtruncat; ſtatuas & honores ejus proſterni & aboleri jubet. Neque hujuſmodi gravem caſum vel miſerari tutum erat; ſed & ipſi comites ejus, cum mortem Ducis ſui lugerent, & queſtibus omnia implerent, in aves quaſdam ex genere olorum mutati ſunt, qui & ipſi ſub mortem ſuam quiddam dulce & lugubre ſonant. Habet hæc Fabula ſubjectum rarum, & ferè ſingulare. Neque enim memoriæ proditum eſt, in aliqua alia Fabula *Heroem* ullum præter unum Diomedem ferro violaſſe aliquem ex Diis. Atque certè videtur fabula imaginem in illo depinxiſſe hominis, & Fortunæ ejus, qui ex profeſſo hunc finem actionum ſuarum ſibi proponit, & deſtinat, ut cultum aliquem divinum, ſive Sectam Religionis licèt vanam & levem, vi & ferro inſectetur & debellet. Quamquam enim cruenta Religionis diſſidia veteribus incognita eſſent; (cum Dii Ethnici Zelotypiâ, quod eſt Dei veri attributum, non tangerentur) tamen tanta & tam lata videtur fuiſſe priſci ſæculi ſapientia, ut quæ experiundo non noſſent, tamen meditatione, & ſimulachris comprehenderent. Qui itaque Sectam aliquam Religionis licet vanam, & corruptam, & infamem (id quod ſub perſona Veneris ſignificatur) non vi rationis, & doctrinæ,

&

& ſanctitate vitæ, atque exemplorum & authoritatum pondere, corrigere & convincere; ſed ferro & flamma, & pœnarum acerbitate exſcindere, & exterminare nituntur; incenduntur fortaſſe ad hoc ipſum à *Pallade*; id eſt, prudentia quadam acri, & judicii ſeveritate, quarum vigore & efficacia, hujuſmodi errorum fallacias, & commenta penitus introſpiciunt, & ab odio pravitatis, & Zelo bono; & ad tempus ferè magnam gloriam adipiſcuntur, atque à vulgo (cui nihil moderatum, gratum eſſe poteſt) ut unici veritatis, Religionis vindices, (cum cæteri tepidi videantur, & meticuloſi) celebrantur, & ferè adorantur. Attamen hæc gloria, & fœlicitas raro ad exitum durat: ſed omnis ferè violentia, niſi morte celeri viciſſitudines rerum effugiat, ſub finem improſpera eſt. Quod ſi eveniat, ut rerum commutatio fiat, & ſecta illa proſcripta, & depreſſa vires acquirat, & inſurgat, tum verò hujuſmodi hominum zeli, & contentiones damnantur, & nomen ipſum odio eſt, & omnes honores eorum in opprobrium deſinunt: Quod autem ab hoſpite interfectus eſt DIOMEDES; id eo ſpectat, quod Religionis diſſidium, etiam inter conjunctiſſimos, inſidias & proditiones excitet; illud verò de luctu ipſo, & querimoniis minimè toleratis,

ſed ſupplicio affectis, hujuſmodi eſt, ut moneat, in omni ferè ſcelere, miſerationi hominum locum eſſe, ut etiam qui crimina oderunt, perſonas tamen, & calamitates reorum, humanitatis cauſa commiſerentur; extremum autem malorum eſſe, ſi miſericordiæ commercia interdicantur. Atque tamen in cauſa Religionis & impietatis, etiam miſerationes hominum notari, & ſuſpectas eſſe. Contra verò, comitum Diomedis, id eſt, hominum, qui ejuſdem ſunt ſectæ, & opinionis, quærimoniæ, & deplorationes argutæ admodum & canoræ eſſe ſolent; inſtar olorum, aut avium Diomedis; in quo etiam illa pars allegoriæ nobilis eſt, & inſignis; eorum qui propter cauſam Religionis ſupplicia ſubeunt, voces ſub tempus mortis, tanquam cygneas cantiones animos hominum mirum in modum flectere, & in memoriis & ſenſibus eorum diutiſſimè inhærere, & permanere.

XIX.

DÆDALUS, *ſive Mechanicus*.

Sapientiam atque induſtriam *Mechanicam*, atque in illa artificia illicita, & ad pravos uſus detorta antiqui adumbraverunt ſub perſona Dædali, viri ingenioſiſſimi, ſed execrabilis:

Hic

Hic ob condiſcipulum, & æmulum occiſum exulaverat, gratus tamen in exilio Regibus, & civitatibus erat. Atque multa quidem egregia opera tam in honorem Deorum, quam ad exornationem, & magnificentiam urbium, & locorum publicorum exſtruxerat, & effinxerat; ſed tamen nomen ejus maximè celebratur ob illicita. Fabricam enim libidini Paſiphaes ſubminiſtravit, ut cum tauro miſceretur; adeo ut ab hujus viri ſcelerata induſtria, & ingenio pernicioſo monſtrum illud Minotaurus pubem ingenuam devorans ortum traxerit infœlicem ac infamem. Atque ille malum malo tegens & cumulans ad ſecuritatem hujus peſtis, labyrinthum excogitavit, & exſtruxit: Opus fine & deſtinatione nefarium, artificio inſigne & præclarum; ac poſtea rurſus, ne malis artibus tantum innoteſceret, atque ut ſcelerum remedia (non ſolum inſtrumenta) ab eodem peterentur; etiam conſilii ingenioſi author erat de filo, per quod errores labyrinthi retexerentur. Hunc DÆDALUM Minos magna cum ſeveritate atque diligentia, & inquiſitione perſecutus eſt; ille tamen ſemper & perfugia, & effugia reperiebat. Poſtremo cum volandi peritiam filium *Icarum* edocuiſſet, ille novitius, & artem oſtentans, à cælo in aquam decidit. Parab[illegible] [illegible]idetur eſſe

ejuſ-

ejuſmodi. In ipſo introitu ejus, ea quæ apud excellentes artifices excubat, & miris modis dominatur, invidia notatur: nullum enim genus hominum ex invidia eaque acerba, & tanquam interneciva magis laborat. Accedit nota de genere pœnæ inflictæ minus politicè & providè; ut Dædalus exulet. Etenim opifices præclari id habent, ut apud omnes ferè populos ſint acceptiſſimi; adeo ut exilium præſtanti artifici vix ſupplicii loco ſit. Nam aliæ vitæ conditiones & genera, extra patriam non facilè florere poſſunt. Artificum autem admiratio, propagatur, & augetur apud exteros, & peregrinos, cum inſitum animis hominum ſit illud, ut populares ſuos, quoad opificia *mechanica* in minori pretio habeant. De uſu autem artium *mechanicarum* quæ ſequuntur manifeſta ſunt: multum enim illis debet vita humana, cum plurima & ad Religionis apparatum, & ad civilium decus, & ad univerſæ vitæ culturam, ex illarum theſauris collata ſint. Veruntamen ex eodem fonte emanant inſtrumenta libidinis, atque etiam inſtrumenta mortis. * Miſſa enim arte *leonum, venena quæſitiſſima, atque tormenta bellica, atque hujuſmodi peſtes, (quæ *mechanicis* inventis debentur) probè novimus, quantum *Minotaurum* ipſum ſævitia, & pernicie ſuperarint. Pulcherrima

rima autem allegoria eſt de labyrintho, qua natura generalis *mechanice* adumbratur. Omnia enim *mechanica*, quæ magis ſunt ingenioſa, & accurata, inſtar labyrinthi cenſeri poſſint; propter ſubtilitatem & variam implicationem, & obviam ſimilitudinem, quæ vix ullo judicio, ſed tantum experientiæ filo regi & diſcriminari poſſunt. Nec minus aptè adjicitur, quod idem ille, qui labyrinthi errores invenit, etiam fili commoditatem monſtravit; ſunt enim artes *mechanicæ*, veluti uſus ambigui, atque faciunt & ad nocumentum, & ad remedium, & ferè virtus earum ſe ipſam ſolvit & retexit. Artificia autem illicita, atque adeo artes ipſas ſæpius perſequitur Minos; hoc eſt leges, quæ illas damnant, & earum uſum populis interdicunt. Nihilominus illæ occultantur, & retinentur, & ubique, & latebras, & receptum habent, quod & bene notatum eſt in re non multum diſſimili à Tacito ſuis temporibus de Mathematicis, & Genethliacis, *genus* (inquit) *hominum quod in civitate noſtra ſemper, & retinebitur, & vetabitur.* Et tamen artes illicitæ, & curioſæ cujuſcunque generis, tractu temporis, cum ferè quæ polliceantur non præſtent (tanquam *Icari* de cœlo) de exiſtimatione ſua decidunt, & in contemptum veniunt, & nimia ipſa oſtentatione

pereunt

pereunt. Et certè ſi verum omnino dicendum eſt, non tam fœliciter legum frænis coërcentur, quam coarguuntur ex vanitate propria.

XX.

ERICTHONIUS, *ſive impoſtura.*

FABULANTUR Poëtæ VULCANUM pudicitiam *Minervæ* ſollicitaſſe, atque ſubinde cupidine incenſum, vim adhibuiſſe, atque in ipſa lucta, ſemen in terram effudiſſe, ex quo ERICTHONIUM natum eſſe, qui (partes ſuperiores) decora & grata erat corporis compage, femora autem & tibiæ ſuberant in anguillæ ſimilitudinem, exilia & deformia: cujus deformitatis, cum ipſe ſibi conſcius eſſet, eum primum curruum uſum inveniſſe, ut quod in corpore magnificum erat, oſtentaret, probrum autem tegeret. Hujus fabulæ miræ & prodigioſæ ea ſententia eſſe videtur. Artem (quæ ſub perſona *Vulcani* ob multiplicem ignis uſum repræſentatur) quoties per corporum omnimodas vexationes, naturæ vim facere, eamque vincere ac ſubigere contendat, (natura autem ſub perſona *Minervæ*, ob operum ſolertiam adumbratur) ad votum & finem deſtinatum raro pertingere; ſed tamen multa machinatione & molitione

(tan-

(tanquam lucta) intercidere atque emitti generationes imperfectas, & opera quædam manca, aſpectu ſpecioſa, uſu infirma, & claudicantia quæ tamen impoſtores multo & fallaci apparatu oſtentant, & veluti triumphantes circumducunt. Qualia ferè, & inter productiones chymicas, & inter ſubtilitates & novitates mechanicas ſæpius notare licet; præſertim cum homines potius propoſitum urgentes, quam ab erroribus ſuis ſe recipientes, cum natura colluctentur magis, quam debito obſequio & cultu ejus amplexus petant.

XXI.

DEUCALION, *ſive Reſtitutio.*

NARRANT Poëtæ extinctis prorſus priſci orbis incolis per diluvium univerſale, cum ſoli reſtarent DEUCALION & PYRRHA, qui ardebant deſiderio pio, & inclyto inſtaurandi generis humani, eos hujuſmodi oraculum excepiſſe: voti compotes futuros ſi oſſa matris acciperent, & poſt ſe jacerent: quod illis primo magnam triſtitiam, & deſperationem incuſſit: cum æquata rerum facie per diluvium ſepulchri perſcrutatio omnino res ſine exitu eſſet; ſed tandem intellexerunt lapides terræ (cum tellus omnium mater habeatur) ab Oraculo

culo ſignificari. Fabula arcanum naturæ recludere videtur, & errorem animo humano familiarem corrigere; hominis enim imperitia judicat rerum renovationes ſive inſtaurationes, ex earundem putredine & reliquiis (ut Phœnicen ex cinere propria) ſuſcitari poſſe, quod nullo modo convenit, cum hujuſmodi materiæ ſpatia ſua confecerint & ad initia ipſarum rerum prorſus ineptæ ſint. Itaque retrocedendum ad principia magis communia.

XXII.

NEMESIS, *ſive Vices Rerum.*

NEMESIS traditur fuiſſe Dea, omnibus veneranda, potentibus & fortunatis etiam metuenda: Ea Noctis & Oceani filia fuiſſe perhibetur. Effigies autem ejus deſcribitur talis, Alata erat, etiam coronata; in manibus autem geſtabat dextra haſtam è fraxino, ſiniſtra phialam, in qua incluſi erant Æthiopes: inſidebat autem cervo. Parabola ejuſmodi eſſe videtur; nomen ipſum NEMESIS vindictam, ſive retributionem ſatis apertè ſignificat; hujus enim Deæ officium, & adminiſtratio in hoc ſita erat, ut Beatorum conſtanti & perpetuæ fœlicitati inſtar Tribuniplebis intercederet, ac illud ſuum *Veto* interpone-

neret; neque ſolum inſolentiam caſtigaret, verum etiam rebus proſperis licet innocentibus & moderatis, rerum adverſarum vices rependeret; ac ſi neminem humanæ ſortis ad convivia Deorum admitti mos eſſet, niſi ad ludibrium: equidem cum illud capitulum apud *Ca. *Plinium* perlego, in quo ille infortunia, & miſerias *Auguſti Cæſaris* collegit, quem omnium hominum fortunatiſſimum exiſtimabam, quique artem etiam quandam utendi fruendi fortuna habebat, ac cujus in animo nil tumidum, nil leve, nil molle, nil confuſum, nil melancholicum annotare licet (ut ille etiam ſponte mori aliquando deſtinaſſet) hanc Deam magnam & præpotentem eſſe judicavi, ad cujus aram talis victima tracta eſſet. Parentes hujus Deæ fuere Oceanus & Nox: hoc eſt, rerum viciſſitudo, & judicium divinum obſcurum, & ſecretum, etenim vices rerum per Oceanum aptè repræſentantur ob perpetuum fluxum, & refluxum: occulta autem providentia per Noctem ritè proponitur. Nam etiam apud Ethnicos nocturna illa *Nemeſis*, cum ſcilicet judicium humanum à divino diſcors eſſet, in obſervatione erat.

Lib. 7. c. 45. Hist. N.

——— *cadit & Ripheus juſtiſſimus unus,*
Qui fuit ex Teucris & ſervantiſſimus æqui,
Diis aliter viſum. ———

Digitized by Google

Alata autem deſcribitur *Nemeſis*, ob ſubitas rerum converſiones, nec ante præviſas: nam in omni rerum memoria illud ferè uſuvenit, ut homines magni, & prudentes per ea diſcrimina perierint, quæ maximè contempſerint, certè cum *M. Cicero* à *Dec. Bruto* de *Octavii Cæſaris* minus ſincera fide, & animo exulcerato monitus eſſet; illud tantum reſcripſit, *Te autem mi Brute ſicut debeo amo quod iſtud quicquid eſt nugarum me ſcire voluiſti.* Etiam Corona *Nemeſis* inſignitur, ob naturam vulgi invidam & malignam. Quando enim fortunati & potentes ruunt, tum ferè vulgus exultat, & *Nemeſin* coronat. Haſta autem in dextra ad eos pertinet, quos *Nemeſis* actu percutit, & transfigit. Quos autem calamitate & infortunio non mactat, illis tamen ſpectrum illud atrum & infauſtum in ſiniſtra oſtentat: obverſantur enim proculdubio mortalibus etiam in ſummo faſtigio fœlicitatis poſitis, mors & morbi, & infortunia, & amicorum perfidiæ, & inimicorum inſidiæ, & rerum mutationes, & hujuſmodi; veluti Æthiopes illi in phiala; certè *Virgilius*, cum prælium Actiacum deſcribit, de *Cleopatra* illud eleganter ſubjungit.

Regna in mediis, patrio vocat agmina ſiſtro,
Nec dum etiam geminos à tergo reſpicit angues.

Verum

Verum non multo poſt quocunque ſe illa verteret tota agmina Æthiopum obverſabantur. Ad extremum prudenter additur, *Nemeſin* cervo inſidere, quia vivax admodum animal eſt cervus, atque fieri fortaſſe poteſt, ut qui juvenis fato ereptus ſit, *Nemeſin* prævertat & effugiat: cui autem diuturna obvenit fœlicitas & potentia, is proculdubio *Nemeſi* ſubjicitur, ac veluti ſubſternitur.

XXIII.

ACHELOUS, *ſive Prælium*.

NARRANT antiqui, cum HERCULIS & ACHELOUS de nuptiis *Deianira* contenderent, rem ad certamen deductam eſſe. *Achelous* autem, cum varias & multiplices formas tentaſſet (nam hoc ei facere licebat) tandem *Herculi* ſub forma tauri torvi, & frementis occurrit, & ad pugnam ſe paravit: *Hercules* verò, ſolitam retinens figuram humanam in eum impetum fecit; res cominus geſta eſt; eventus autem talis fuit, ut *Hercules* alterum ex cornibus tauro fregerit: Ille majorem in modum dolens & perterritus, ut cornu illud ſuum rediméret, permutatione facta cornu *Amalthea*, ſive copiæ, *Herculi* largitus eſt. Fabula ad belli expeditiones pertinet; apparatus enim belli ex parte defenſiva

 (qui

(qui per *Acheloum* proponitur) varius admodum & multiformis eſt. Nam invadentis ſpecies unica eſt, & ſimplex, cum ex exercitu ſolo, aut claſſe fortaſſe conſtet, regio autem quæ in ſolo proprio hoſtem expectat, infinita molitur, oppida munit, diruit, plebem ex agris & villis; in urbes & caſtella cogit, pontes exſtruit, proſternit, copias & commeatus comparat, diſtribuit, in fluviis, portibus, collium faucibus, ſylvis & aliis rebus innumeris occupata eſt, ut novas rerum facies quotidie induat, & experiatur, ac tandem cum abunde munita & inſtructa ſit, Tauri pugnacis formam & minas ad vivum repræſentet. Ille autem qui invadit, prælium captat, & in hoc maximè incumbit, inopiam in terra hoſtili metuens: quod ſi fiat, ut prælio commiſſo acie victor ſit, & tanquam cornu hoſti frangat; tum proculdubio illud aſſequitur, ut hoſtis trepidus & exiſtimatione diminutus, ut ſe explicet, & vires ſuas reparet, in munitiora ſe recipiat; atque urbes & regiones victori ad populandum, & diripiendum relinquat; quod vere inſtar cornu illius *Amaltheæ* cenſeri poſſit.

XXIV.

XXIV.

DYONISUS, *ſive Cupiditas.*

NARRANT *Semelen Jovis* pellicem poſtquam juramento eum inviolabili ad votum indefinitum obſtrinxiſſet; petiiſſe, ut ad amplexus ſuos accederet talis, qualis cum *Junone* conſueſſet. Itaque illa ex conflagratione periit. Infans autem, quem in utero geſtabat à patre exceptus, in femur ejus inſutus eſt, donec menſes fœtui deſtinatos compleret: ex quo tamen onere *Jupiter* nonnihil claudicabat: Itaque puer, quod *Jovem* dum in femore ejus portaretur, gravaret & pungeret, *Dyoniſi* nomen accepit. Poſtquam autem editus eſſet, apud *Proſerpinam* per aliquot annos nutritus eſt, cum vero adultus eſſet, ore ferè muliebri conſpiciebatur, ut ſexus videretur tanquam ambigui: Etiam extinctus & ſepultus erat ad tempus, & non ita multo poſt revixit. Atque prima juventa vitis culturam, atque adeo vini confectionem, & uſum primus invenit, & edocuit; ex quo celebris factus, & inclytus, orbem terrarum ſubjugavit, & ad ultimos Indorum terminos perrexit; curru autem vehebatur à tigribus tracto: circa eum ſubſultabant Dæmones deformes *Cobal* vocati, *Acratus* & alii: quin & Muſæ

 comi-

comitatui ejus ſe addebant. Uxorem autem ſibi ſumſit *Ariadnen* à *Theſeo* deſertam, & relictam; arbor ei ſacra erat *Hadera.* Etiam ſacrorum & ceremoniarum inventor & inſtitutor habebatur, ejus tamen generis, quæ & fanaticæ erant, & plenæ corruptelarum, qui atque inſuper crudeles. Furores quoque immittendi poteſtatem habebat. Certè in Orgiis ejus à mulieribus furore percitis, duo viri inſignes diſcerpti narrantur, *Pentheus* & *Orpheus*, ille dum arbore conſcenſa ſpectator eorum, quæ agerentur eſſe voluiſſet, hic cum Lyram pulſaret. Atque hujus Dei res geſtæ cum *Jovis* rebus ferè confunduntur. Fabula videtur ad mores pertinere, ut nihil in Philoſophia morali melius inveniatur. Deſcribitur autem ſub perſona *Bacchi* natura cupiditatis ſive affectus, & perturbationis. Mater enim cupiditatis omnis licet nocentiſſimæ, non alia eſt, quam appetitus, & deſiderium boni apparentis. Concipitur verò ſemper cupiditas in voto illicito, prius temerè conceſſo, quam intellecto & judicato. Poſtquam autem affectus efferveſcere cæperit, mater ejus (natura ſcilicet Boni) ex nimio incendio deſtruitur, & perit: cupiditas autem dum immatura eſt, in anima humana, (quæ ejus genitor eſt, & per *Jovem* repræſentatur) & nutricatur, & occul-

cultatur, præcipuè in animæ parte inferiore tanquam femore; atque animum pungit, & convellit, & deprimit; adeo ut decreta, & actiones ex ea impediantur, & claudicent. Atque etiam poſtquam conſenſu & habitu confirmata eſt, & in actus erumpit, tamen apud *Proſerpinam* ad tempus educatur: id eſt, latebras quærit, atque clandeſtina eſt, & quaſi ſubterranea, donec remotis pudoris, & metus frænis, & coalita audacia, aut virtutis alicujus prætextum ſumit, aut infamiam ipſam contemnit. Atque illud veriſſimum eſt, omnem affectum vehementiorem tanquam ambigui ſexus eſſe. Habet enim impetum virilem, impotentiam autem muliebrem. Etiam illud præclarè, *Bacchum* mortuum reviviſcere. Videntur enim affectus quandoque ſopiti, atque extincti, ſed nulla fides habenda eſt eis, ne ſepultis quidem; ſiquidem præbita materia, & occaſione reſurgunt, atque de inventione vitis parabola prudens eſt. Omnis enim affectus ingenioſus eſt & ſagax ad inveſtigandum fomites ſuos; ante omnia autem, quæ hominibus innotuere, vinum ad perturbationes cujuſcunque generis excitandas, & inflammandas potentiſſimum eſt, & maximè efficax; atque eſt eis inſtar fomitis communis: Elegantiſſimè autem ponitur affectus pro-

provinciarum ſubjugator, & expeditionis infinitæ ſuſceptor. Nunquam enim partis acquieſcit, ſed appetitu infinito neque ſatiabili ad ulteriora tendit, & novis inhiat; etiam tigres apud affectus ſtabulant & ad currum jugantur; poſtquam enim affectus aliquis currulis eſſe cæpit non pedeſtris, & victor rationis & Triumphator; in omnia quæ adverſantur, aut ſe opponunt crudelis eſt & indomitus & immitis. Facetum autem eſt, quod circa currum ſubſultant illi Dæmones ridiculi; omnis enim affectus progignit motus in oculis & ore ipſo & geſtu indecoros, & inconditos, ſubſultorios & deformes, adeo ut qui ſibi in aliquo affectu, veluti, arrogantia, amore, videatur magnificus & tumidus, aliis tamen ſit turpis & ridiculus; conſpiciuntur etiam in affectus comitatu Muſæ. Neque enim reperitur ullus ferè affectus, cui non blandiatur aliqua doctrina. Hac enim in re ingeniorum indulgentia, Muſarum majeſtatem minuit, ut cum duces vitæ eſſe debeant, ſint affectuum pediſſequæ. Atque imprimis nobilis eſt illa allegoria, *Bacchum* amores ſuos in eam effudiſſe quæ ab alio relicta erat: certiſſimum enim eſt affectum id petere & ambire, quod experientia repudiavit. Atque norint omnes qui affectibus ſuis ſervientes, & indulgentes

gentes pretium potiundi in immenſum augent, ſive honores appetant, ſive fortunas, ſive amores, ſive gloriam, ſive ſcientiam, ſive alia quæcunque; ſe res relictas petere, & à compluribus per omnia ferè ſecula poſt experimentum demiſſas, & faſtiditas. Neque myſterio caret quod hædera *Baccho* ſacra fuerit. Hoc enim duplici modo convenit. Primum quod hædera hyeme vireſcat, deinde quod circa tot res, arbores, parietes, ædificia ſerpat, ac circumfundatur, ac ſe attollat. Quod ad primum enim attinet, omnis affectus per renitentiam & vetitum, & tanquam antiperiſtaſin (veluti per frigus brumæ hædera) vireſcit, & vigorem acquirit. Secundo affectus prædominans, omnes humanas actiones & omnia humana decreta tanquam hædera circumfundit, atque iis ſe addit, & adjungit, & immiſcet. Neque mirum eſt, ſi ſuperſtitioſi ritus *Baccho* attribuantur, cum omnis ferè male ſanus affectus in pravis religionibus luxurietur: aut ſi furores ab eo immitti putentur, cum omnis affectus, & ipſe furor brevis ſit, & ſi vehementius obſideat, & incumbat, in inſania terminetur. Illud autem de *Pentheo*, & *Orpheo* laceratis evidentem habet parabolam, cum affectus prævalidus & inquiſitioni curioſæ, & admonitioni ſalutari, & liberæ, aſperrimus,

 atque

atque infenſiſſimus ſit. Poſtremo *illa* confuſio perſonarum *Jovis* & *Bacchi*, ad Parabolam rectè traduci poteſt; quando res geſtæ nobiles & claræ, & merita inſignia, & glorioſa, interdum à virtute, & recta ratione, & magnanimitate, interdum à latente affectu, & occulta cupiditate (utcunque famæ, & laudis celebritate efferantur) proveniant; ut non facilè ſit diſtinguere facta *Bacchi*, à factis *Jovis*.

XXV.

ATALANTA, *ſive Lucrum*.

ATALANTA cum velocitate excelleret, de victoria curſus cum *Hippomene* certamen iniit. Conditiones certaminis erant; victori *Hippomeni* conjugium ATALANTÆ, mors victo. Neque dubia victoria videbatur, cum ATALANTÆ inſuperabilis in curſu præſtantia multorum exitio inſignita fuiſſet. Itaque *Hippomenes* ad dolos animum adjecit. Paravit autem tria mala aurea, eaque circa ſe habuit: res geri cæpit; præcurrit ATALANTA; Ille cum ſe à tergo relictum cerneret, artis non immemor, ex malis aureis unum ante conſpectum ATALANTÆ projecit; non recta quidem ſed ex tranſverſo; ut illam & moraretur, atque inſuper de via deduceret;

duceret; Illa cupiditate muliebri, & mali pulchritudine illecta, omiſſo ſtadio poſt malum cucurrit, & ad illud tollendum ſe ſubmiſit; *Hippomenes* interim, ſpatium ſtadii non parvum confecit, eamque poſt ſe reliquit. Illa tamen rurſus naturali pernicitate jacturam temporis reſarcivit, atque iterum emicuit; ſed cum *Hippomenes* ſecundo & tertio hujuſmodi moras ei injeciſſet, tandem victor aſtutia non virtute evaſit. Fabula videtur allegoriam inſignem proponere de certamine artis cum natura. Ars enim per ATALANTAM ſignificata, virtute propria ſi nihil obſtet, & impediat, longè natura velocior eſt, & veluti curſus citatioris, & celerius ad metam pervenit. Hoc enim in omnibus ferè effectis patet; cernas fructus ex nucleis tardè ex inſitione celeriter provenire, cernas lutum in generatione lapidum tardè, in torrefactione laterum cito dureſcere; etiam in Moralibus dolorum oblivionem, & ſolatia diuturnitas temporis quaſi ex beneficio naturæ inducit; Philoſophia autem (quæ veluti ars vivendi eſt) diem non exſpectat, ſed præſtat & repræſentat. Verum iſtam artis prærogativam & vigorem infinito rerum humanarum detrimento, mala aurea retardant: neque reperitur ex ſcientiis, aut artibus aliqua, quæ curſum ſuum

 verum

verum & legitimum ad finem ſuum, tanquam ad metam conſtanter produxerit; ſed perpetuo artes incæpta præcidunt, & ſtadium deſerunt, & ad lucrum & commodum declinant, inſtar ATALANTÆ,

Declinat curſus, aurumque volubile tollit:

Itaque mirum minime eſt, ſi arti non datum ſit, naturam vincere, & victam ex pacto illo & lege certaminis perimere, aut deſtruere; ſed contrarium eveniat, ut ars in naturæ poteſtate ſit, atque veluti nupta mulier conjugi pareat.

XXVI.
PROMETHEUS, *ſive Status hominis.*

TRADUNT antiqui hominem fuiſſe opus PROMETHEI, atque ex luto factum, niſi quod PROMETHEUS particulas ex diverſis animalibus maſſæ admiſcuerit. Ille autem cum opus ſuum beneficio ſuo tueri vellet, neque conditor ſolum generis humani videri, verum etiam amplificator, ad Cœlum aſcendit furtim, faſces ſecum portans ex ferula, quibus ad currum Solis admotis, & accenſis, ignem ad terram detulit, atque cum hominibus communicavit. Ob tantum PROMETHEI meritum memorant homines parum gratos fuiſſe. Quinetiam con-

Digitized by Google

conſpiratione facta, & *Prometheum*, & inventum ejus apud *Jovem* accuſarunt. Ea res non perinde accepta, atque æquum videri poſſit. Nam ipſa accuſatio *Jovi*, & Superis admodum cordi fuit. Itaque delectati non ſolum ignis uſum hominibus indulſerunt, verum & novum munus omnium maximè amabile & optabile (perpetuam nimirum juventam) homines donarunt. Illi geſtientes & inepti, donum Deorum aſello impoſuerunt. Inter redeundum autem laborabat aſellus ſiti gravi, & vehementi, cumque ad fontem quendam perveniſſet, ſerpens fonti cuſtos additus, eum à potu prohibuit, niſi illud quodcunque eſſet, quod in dorſo portaret, paciſci vellet. Aſellus miſer conditionem accepit, atque hoc modo inſtauratio juventutis, in pretium hauſtus puſillæ aquæ, ab hominibus ad ſerpentes tranſmiſſa eſt. Verum *Prometheus* à malitia ſua non abſcedens, atque hominibus poſt præmium illud eorum fruſtratum, reconciliatus, animo vero erga *Jovem* exulcerato, dolos etiam ad ſacrificium adhibere veritus non eſt. Atque duos aliquando tauros *Jovi* dicitur immolaſſe, ita tamen ut in alterius pelle carnes & adipem amborum incluſerit, alteram pellem oſſibus tantummodo ſuffarcinarit: atque deinde religioſus ſcilicet, & benignus *Jovi* optionem

tionem conceſſit. Jupiter vafriciem, & malam fidem ejus deteſtatus, ſed nactus occaſionem ultionis, ludibrium illud tauri elegit; atque ad vindictam converſus, cum ſe inſolentiam *Promethei* reprimere non poſſe animadverteret, niſi hominum genus (quo opere ille immenſum turgebat, & efferebatur) afflixiſſet, *Vulcano* imperavit, ut fœminam componeret pulchram & venuſtam, cui etiam Dii ſinguli dotes ſuas impertierunt, quæ idcirco Pandora vocata eſt. Huic fœminæ inter manus vaſculum elegans poſuerunt, in quo omnia mala, & ærumnas incluſerant; ſubſidebat autem in imo vaſe ſpes. Illa cum vaſculo ſuo ad *Prometheum*, primo ſe contulit, eum captans, ſi fortè ille vas accipere vellet, & aperire; quod ille cautus & aſtutus rejecit. Itaque ad *Epimetheum Promethei* fratrem, (ſed diverſæ admodum indolis) ſpreta deflexit. Ille nihil cunctatus, vas temere aperuit; cumque mala illa omnigena evolare cerneret, ſero ſapiens, magna contentione, & feſtinatione vaſi operculum ſuum rurſus indere conatus eſt, vix tamen ultimam, & in fundo reſidentem ſpem ſervare potuit. Poſtremo *Prometheo Jupiter* plurima & gravia imputans, quod ignis olim furtum feciſſet, quod *Jovis* majeſtatem in ſacrificio illo doloſo ludibrio habuiſſet, quod donum

donum ejus aſpernatus eſſet, novo etiam addito crimine, quod *Palladem* vitiare tentaſſet, eum in vincula conjecit, & ad perpetuos cruciatus damnavit. Erat enim juſſu *Jovis* adductus ad montem Caucaſum, atque ibi columnæ alligatus, ut nullo pacto ſe movere poſſet; aderat autem aquila, quæ jecur ejus interdiu roſtro tundebat atque conſumebat; noctu autem quantum comeſum erat renaſcebatur, ut nunquam doloris materia deficeret. Memorant tamen hoc ſupplicium aliquando finem habuiſſe: Hercules enim in poculo quod à Sole acceperat, navigato Oceano, ad Caucaſum pervenit, atque *Prometheum* liberavit, aquila ſagittis confixa. Inſtituta autem ſunt in honorem *Promethei* apud nonnullos populos Lampadiferorum certamina, in quibus decurrentes accenſas faces ferebant quas ſi extingui contigiſſet, victoriam ſequentibus cedebant, & ſe ſubducebant, atque is demum palmam accepit, qui primus facem accenſam ad metam uſque detuliſſet. Fabula contemplationes plurimas veras atque graves & præ ſe fert & premit. Nonnulla enim in ea jampridem rectè notata; alia planè intacta ſunt. *Prometheus* providentiam liquido & diſerte ſignificat: Atque in rerum univerſitate ſol deſumpta & delecta eſt ab antiquis ho-

minis fabrica & conſtitutio, quæ providentiæ attribuatur tanquam opus proprium. Hujus rei non ſolum illud in cauſa eſſe videtur quod hominis natura mentem ſuſcipit, atque intellectum Providentiæ ſedem, atque durum quodammodo videtur, & incredibile ex principiis brutis, & ſurdis excitare, & educere rationem, & mentem, ut ferè neceſſario concludatur providentia animæ humanæ indita eſſe non ſine exemplari & intentione, & authoramento Providentiæ majoris: verum & hoc præcipuè proponitur, quod homo veluti centrum mundi ſit, quatenus ad cauſas finales; adeo ut ſublato è rebus homine, reliqua vagari ſine propoſito videantur, & fluctuari, atque quod ajunt ſcopæ diſſolutæ eſſe, nec finem petere. Omnia enim ſubſerviunt homini, iſque uſum & fructum ex ſingulis elicit & capit. Etenim aſtrorum converſiones, & periodi, & ad diſtinctiones temporum, & ad plagarum mundi diſtributionem faciunt. Et meteora ad præſagia tempeſtatum, & venti tum ad navigandum, tum ad molas, & machinas, & plantæ atque animalia cujuſcunque generis, aut ad domicilia hominis & latebras, aut ad veſtes, aut ad victum, aut ad Medicinam, aut ad levandos labores, aut denique ad delectationem & ſolatium re-

fe-

feruntur, adeo ut omnia prorſus non ſuam rem agere videantur, ſed hominis. Neque temere additum eſt, in maſſa illa & plaſmate, particulas ex diverſis animantibus deſumtas, atque cum luto illo temperatas & confuſas fuiſſe; quia veriſſimum eſt omnium rerum quas univerſum complectitur, hominem rem maximè compoſitam eſſe, & decompoſitam, ut non immerito ab antiquis mundus minor vocatus ſit. Quamvis enim verbi Microcoſmi elegantiam, Chymici nimis putidè, & ad literam acceperint, & detorſerint, dum in homine omnem mineram, omne vegetabile & reliqua, aut aliquid eis proportionatum ſubeſſe volunt: manet tamen illud ſolidum & ſanum quod diximus; corpus hominis omnium entium & maximè miſtum, & maximè organicum reperiri, quo magis admirandas virtutes & facultates ſuſcipit, & nanciſcitur; ſimplicium enim corporum vires paucæ ſunt, licet certæ & rapidæ, qui minimè per miſturam refractæ, & comminutæ, & libratæ exiſtunt; virtutis autem copia & excellentia in miſtura & compoſitione habitat. Atque nihilominus homo in originibus ſuis videtur eſſe res inermis & nuda, & tarda in juvamentum ſui, denique quæ plurimis rebus indigeat. Itaque feſtinavit *Prometheus* ad inventionem ignis, qui omnibus ferè humanis

ne-

neceſſitatibus & uſibus ſuppeditat & miniſtrat levamenta & auxilia: ut ſi forma formarum anima, ſi inſtrumentum inſtrumentorum manus, etiam auxilium auxiliorum, ſive opis opium ignis dici mereatur. Hinc enim omnis induſtria, hinc artes mechanicæ, hinc ſcientiæ ipſæ infinitis modis adjuvantur: modus autem furti ignis aptè deſcribitur, atque ex natura rei. Is fuiſſe perhibetur per virgam ex ferula ad currum Solis admotam. Ferula enim ad percuſſionem & plagas adhibetur, ut luculenter ſignificetur ignis generationem per corporum violentas percuſſiones & colliſiones fieri, ex quibus attenuantur materiæ, & in motu ponuntur, & ad calorem cœleſtium ſuſcipiendum præparantur, ignemque veluti ex curru Solis modis clandeſtinis, ac quaſi furtim decerpunt & rapiunt. Sequitur parabolæ pars inſignis. Homines loco gratulationis, & gratiarum actionis, ad indignationem & expoſtulationem verſos eſſe, atque accuſationem & *Promethei* & ignis apud *Jovem* inſtituiſſe, eamque rem *Jovi* acceptiſſimam fuiſſe, adeo ut hominum commoda ob hoc nova munificentia cumulaverit. Quorſum enim iſta criminis ingrati erga autorem ſuum animi (quod vitium omnia ferè complectitur) approbatio & remuneratio? Res alio

ſpe-

ſpectare videtur. Hoc enim vult allegoria; incuſationem & naturæ ſuæ & artis per homines factam, ex optimo mentis ſtatu proficiſci atque in bonum cedere; contrarium Diis inviſum, & infauſtum eſſe. Qui enim naturam humanam, vel artes receptas in immenſum extollunt, & effuſi ſunt in admirationem earum rerum, quas habent, & poſſident, & ſcientias quas profitentur, aut colunt, perfectas prorſus cenſeri volunt; illi primo adverſus divinam naturam minus reverentes ſunt, cujus perfectioni ſua ferè æquiparant, deinde iidem erga homines magis ſunt infructuoſi, cum ſe ad faſtigium rerum jam perveniſſe putent, & tanquam perfuncti ulteriora non quærant. Contra qui naturam & artes deferunt, & accuſant, & querimoniarum pleni ſunt, illi vere & magis modeſtum animi ſenſum retinent, & perpetuo ad novam induſtriam, & nova inventa exſtimulantur. Quo mihi magis mirari libet hominum inſcitiam, & malum genium, qui paucorum arrogantiæ ſervuli, iſtam Peripateticorum Philoſophiam, portionem Græcæ ſapientiæ, nec eam magnam, in tanta veneratione habent, ut omnem ejus incuſationem non ſolum inutilem, ſed ſuſpectam & ferè periculoſam reddiderint. Atque magis probandus eſt, & *Empedocles*, qui tan-

tanquam furens, & *Democritus* qui magna cum verecundia, queruntur, omnia abſtruſa eſſe, nihil nos ſcire, nil cernere, veritatem in profundis puteis immerſam, veris falſa miris modis adjuncta, atque intorta eſſe; (nam Academia nova modum prorſus exceſſit) quàm *Ariſtotelis* ſchola fidens & pronunciatrix. Itaque monendi ſunt homines, delationem naturæ & artis Diis cordi eſſe, & novas eleemoſynas, & donaria à divina benignitate impetrare, & incuſationem *Promethei* licet authoris & magiſtri, eamque acrem & vehementem, magis ſanam & utilem, quàm gratulationem effuſam eſſe, denique opinionem copiæ inter maximas cauſas inopiæ reponi. Quod vero attinet ad doni genus, quod homines in præmium accuſationis dicuntur accepiſſe (florem juventutis videlicet non deciduum) ejuſmodi eſt, ut videantur antiqui de modis & Medicinis ad ſenectutis retardationem, & vitæ prolongationem facientibus, non deſperaſſe; ſed illa utique numeraſſe potius inter ea, quæ per hominum inertiam, & incuriam licet ſemel accepta periere, aut fruſtrata ſunt; quam inter ea quæ planè negata & nunquam conceſſa fuerint. Significant enim, & innuunt, ex ignis vero uſu, atque ex artis erroribus benè & ſtrenuè accuſatis,

ſatis, & convictis, munificentiam divinam ad hujuſmodi dona hominibus non defuiſſe; ipſos ſibi deeſſe, cum hoc Deorum munus Aſello impoſuerint lento & tardigrado; ea videtur eſſe experientia res ſtupida & plena moræ, ex cujus gradu tardo & teſtudineo antiqua illa querimonia de *vita brevi*, *& arte longa* nata eſt. Atque certè nos in ea ſumus opinione, facultates illas duas, *Dogmaticam & Empiricam*, adhuc non benè conjunctas & copulatas fuiſſe, ſed nova Deorum munera, aut Philoſophiis abſtractis tanquam levi volucri; aut lentæ, & tardæ experientiæ tanquam Aſello impoſita eſſe. In quo tamen de Aſello illo non malè ominandum eſt, niſi interveniat illud accidens viæ & ſitis. Exiſtimamus enim ſi quis experientiæ, veluti certa lege & methodo conſtanter militet, neque inter viam, experimenta quæ vel ad lucrum faciunt, vel ad oſtentationem, ſitiat: ut ad ea comparanda onus ſuum deponat & diſtrahat; eum munificentiæ divinæ auctæ & novæ bajulum non inutilem fore. Quod vero donum illud ad ſerpentes tranſierit, ea videtur adjectio ad fabulam ornatus ferè gratia; niſi fortè illud inſeruerint, ut homines pudeat, ſe cum igne illo ſuo, & tot artibus ea in ſe transferre non poſſe, quæ natura ipſa compluribus aliis

ani-

animalibus largita eſt. Etiam illa ſubita hominum cum *Prometheo* reconciliatio poſtquam ſpe ſua decidiſſent, monitum habet utile & prudens. Notat enim hominum levitatem & temeritatem in experimentis novis. Ea enim ſi ſtatim non ſuccedant, & ad vota reſpondeant, præpropera feſtinatione, homines incepta deſerunt, & præcipites ad vetera recurrunt, iiſque reconciliantur. Deſcripto ſtatu hominis, quoad artes & intellectualia, parabola tranſit ad Religionem; culturam enim artium, cultus divinorum comitatus eſt; quem ſtatim hypocriſis occupavit & polluit. Itaque ſub duplici illo ſacrificio, eleganter repræſentatur perſona verè religioſi & hypocritæ. Alteri enim ineſt adeps, Dei nimirum portio, ob inflammationem, & ſuffitum, per quod affectus & Zelus ad gloriam Dei incenſus; atque alta petens ſignificatur; inſunt viſcera charitatis, inſunt carnes bonæ & utiles. In altero nihil præter oſſa arida, & nuda reperiuntur, quæ nihilominus pellem farciunt, & hoſtiam pulcherrimam & magnificam imitantur; per quæ rectè notantur externi, & inanes ritus & ceremoniæ jejunæ, quibus homines cultum divinum onerant, & inflant; res ad oſtentationem potiùs compoſitæ, quam ad pietatem facientes. Neque ſatis eſt homi-

hominibus hujuſmodi ludibria Deo offerre, niſi ea etiam illi imponant & imputent, ac ſi ipſe illa elegerit, & præſcripſerit. Certè Propheta ſub Dei perſona de hac optione expoſtulat: *Num tandem hoc eſt illud jejunium, quod elegi, ut homo animam ſuam in diem unum affligat, & caput inſtar junceæ demittat?* Poſt ſtatum Religionis, parabola ſe vertit ad mores, & humanæ vitæ conditiones. Atque pervulgatum eſt illud, & tamen rectè poſitum, per *Pandoram* ſignificari voluptatem, & libidinem, quæ poſt vitæ civilis artes & cultum, & luxum veluti ex dono ignis & ipſa incenſa eſt; itaque *Vulcano* qui ſimiliter ignem repræſentat, opificium voluptatis deputatur, ab illa autem infinita mala, & in animos & in corpora, & fortunas hominum una cum ſera pœnitentia fluxerunt; neque tantum in ſtatus ſingulorum, verum etiam in Regna & Reſpubl. Ab eodem enim fonte bella & tumultus, & tyrannides ortum traxere. Verum operæ pretium eſt animadvertere, quam belle & eleganter fabula duas humanæ vitæ conditiones, & veluti tabulas ſive exempla ſub perſonis *Promethei* & *Epimethei* depinxerit. Qui enim ſectam *Epimethei* ſequuntur, illi improvidi, neque in longum conſulentes, quæ in præſentia ſuavia ſunt, prima habent, atque mul-

tis ſanè propter hoc anguſtiis & difficultatibus, & calamitatibus premuntur, & perpetuo ferè cum illis conflictantur; interim tamen genium ſuum placant, atque inſuper ob rerum imperitiam multas inanes ſpes intra animum volvunt, quibus tamen veluti ſuavibus inſomniis ſe delectant, atque miſerias vitæ *ſuæ* condiunt. *Promethei* autem ſchola, homines nimirum prudentes, & in futurum proſpicientes, multa ſcilicet mala, & infortunia cautè ſubmovent & rejiciunt; verum cum hoc bono illud conjunctum eſt, ut multis voluptatibus, & varia rerum jucunditate ſe privent, & genium ſuum fraudent, atque quod multo pejus eſt, curis & ſollicitudine & timoribus inteſtinis ſe cruciant, & conficiant. Alligati enim neceſſitatis columnæ, innumeris cogitationibus (quæ, quia volucres admodum ſunt, per aquilam ſignificantur) iiſque pungentibus, & jecur mordentibus vexantur; niſi fortè aliquando veluti noctu exiguam quampiam animi remiſſionem, & quietem nanciſcantur, ita tamen ut ſtatim ſubinde redeant novæ anxietates, & formidines. Itaque paucis admodum utriuſque ſortis beneficium contigit ut providentiæ commoda retinuerint, ſollicitudinis, & perturbationis malis ſe liberarint: neque id quiſquam aſſequi po-

poteſt, niſi per *Herculem*, id eſt, fortitudinem, & animi conſtantiam, quæ in omnem eventum parata, & cuicunque ſorti æqua, proſpicit ſine metu, fruitur ſine faſtidio, & tolerat ſine impatientia. Atque illud notatu dignum eſt, virtutem hanc PROMETHEO non innatam, ſed adventitiam fuiſſe, atque ex ope aliena. Nulla enim ingenita, & naturalis fortitudo tantæ rei par eſſe poſſit. Sed hæc virtus ab ultimo Oceano, atque à Sole accepta & advecta eſt; præſtatur enim à Sapientia, tanquam à Sole, & à meditatione inconſtantiæ, ac veluti undarum humanæ vitæ tanquam à navigatione Oceani; quæ duo *Virgilius* bene conjunxit.

Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſas,
Quique metus omnes, & inexorabile fatum
Subjecit pedibus, ſtrepitumque Acherontis avari.

Elegantiſſimè autem additur ad hominum animos conſolandos, & confirmandos, *Heroem* iſtum ingentem in Poculo ſive Urceo navigaſſe; ne fortè naturæ ſuæ anguſtias, & fragilitatem nimium pertimeſcant, aut cauſentur; ac ſi hujuſmodi fortitudinis, & conſtantiæ capax omnino non eſſet: de quo ipſo *Seneca* bene ominatus eſt cum dicat, *Magnum eſt habere ſimul fragilitatem hominis & ſecuritatem Dei.* Sed jam retroce-

dendum eſt ad illud, quod conſulto præterivimus, ne ea quæ inter ſe connexa ſunt abrumperemus: hoc eſt, de noviſſimo illo *Promethei* crimine, quod pudicitiam *Minervæ* ſollicitaſſet. Nam & ob hoc delictum graviſſimum certè & maximum, illam pœnam laniationis viſcerum ſubiit. Illud non aliud eſſe videtur, quam quod homines artibus, & ſcientia multa inflati, etiam ſapientiam divinam ſenſibus & rationi ſubjicere ſæpius tentent: ex quo certiſſime ſequitur mentis laceratio, & ſtimulatio perpetua, & irrequieta. Itaque mente ſobria & ſubmiſſa diſtinguenda ſunt humana & divina; atque oracula ſenſus, & fidei; niſi forte & Religio hæretica, & Philoſophia commentitia hominibus cordi ſit. Reſtat ultimum illud de ludis *Promethei* cum tedis ardentibus. Hoc rurſus ad artes & ſcientias pertinet, ſicut ignis ille, ad cujus memoriam & celebrationem hujuſmodi ludi inſtituti ſunt; atque continet in ſe monitum, idque prudentiſſimum; ut perfectio ſcientiarum à ſucceſſione, non ab unius alicujus pernicitate, aut facultate exſpectetur. Etenim qui ad curſum & contentionem velociſſimi & validiſſimi ſunt, ii ad facem ſuam accenſam ſervandam fortaſſe minus ſunt habiles, cum à curſu rapido, æque ac nimis tardo, periculum extin-

ctionis immineat. Iſti autem luminum curſus & certamina jampridem intermiſſa videntur, cum ſcientiæ imprimis quibuſque authoribus, *Ariſtotele*, *Galeno*, *Euclide*, *Ptolomæo*, maximè florere cernantur: atque ſucceſſio nil magni effecerit, aut ferè tentaverit. Atque optandum eſſet, ut iſti ludi in honorem *Promethei* ſive humanæ naturæ inſtaurarentur, atque res certamen & æmulationem & bonam fortunam reciperet, neque ex unius cujuſpiam face tremula atque agitata penderet. Itaque homines monendi ſunt, ut ſe ipſi exſuſcitent, & vires atque etiam vices ſuas experiantur, neque in paucorum hominum animulis & cerebellis omnia ponant. Hæc ſunt illa, quæ in fabula iſta vulgari, & decantata nobis adumbrari videntur; neque tamen inficiamur, illi ſubeſſe haud pauca, quæ ad Chriſtianæ fidei myſteria miro conſenſu innuant; ante omnia navigatio illa *Herculis* in Urceo ad liberandum *Prometheum*, imaginem Dei verbi in carne tanquam fragili vaſculo ad redemptionem humani properantis præ ſe ferre videtur. Verum nos omnem in hoc genere licentiam nobis ipſi interdicimus, ne forte igne extraneo ad altare Domini utamur.

XXVII.
SCYLLA, & ICARUS, *ſive Via media.*

Mediocritas ſive Via media, in moralibus laudatiſſima eſt; in intellectualibus minus celebrata, ſed non minus utilis & bona: in Politicis tantum ſuſpecta, & cum judicio adhibenda. Morum autem mediocritates, per viam Icaro præſcriptam; intellectualium autem, per viam inter *Scyllam & Charybdim* ob difficultatem & periculum decantatam, ab Antiquis notantur. Icaro præcepit pater cum mare eſſet prætervolandum, ut viam aut nimis ſublimem, aut nimis humilem caveret. Cum enim alæ cera eſſent conglutinatæ, periculum erat ſi altius efferretur, ne cera ex ſolis ardore liquefieret; ſin ad vaporem maris propius ſe ſubmitteret, ne ab humore cera minus tenax efficeretur. Ille vero auſu juvenili in celſiora contendit, atque in præceps lapſus eſt. Parabola facilis & vulgata eſt; virtutis enim via inter exceſſum, & defectum recto tramite aperitur. Neque mirum erat ſi Icarum exceſſus perdiderit. Exceſſus enim ferè juvenum; defectus ſenum vitia eſſe ſolent; ex ſemitis tamen malis & nocivis potiorem elegit. Defectus enim praviores æſtimantur; cum exceſſui nonnihil magnanimitatis ſubſit & cognatio-

nis cum cœlo, ad inſtar volucris: defectus vero humi ſerpat inſtar reptilis. Itaque præclare Heraclitus, *Lumen ſiccum optima anima.* Etenim ſi ex humo humorem contrahat anima; prorſus degenerat; etiam ex altera parte modus adhibendus eſt, ut ab illa ſiccitate laudata, lumen reddatur ſubtilius, non corripiatur incendium. Atque hæc cuivis fere nota ſunt. Via autem illa inter *Scyllam & Charybdim*, certè & peritiam navigandi, & fœlicitatem deſiderat. Si enim in *Scyllam* incidant naves, illiduntur cantibus: ſin in *Charybdim*, abſorbentur. Cujus parabolæ ea videtur eſſe vis (quam nos breviter perſtringemus, tametſi infinitam trahat contemplationem) ut in omni doctrina & ſcientia, earumque regulis & axiomatibus, modus teneatur inter diſtinctionum ſcopulos, & univerſalium voragines. Hæc enim duo naufragiis ingeniorum, & artium famoſa ſunt.

XXVIII.

SPHINX, *ſive Scientia.*

TRADITUR SPHINX fuiſſe monſtrum ſpecie multiforme; facie & voce virginis; pennis volucris; unguibus *Gryphi*; jugum autem montis in agro *Thebano* tenebat, & vias obſidebat: Mos autem ei erat, viatores ex inſidiis in-

vadere, ac comprehendere, quibus in poteſtatem redactis, ænigmata quædam obſcura & perplexa proponebat, quæ à Muſis præbita, & accepta putabantur. Ea ſi ſolvere, & interpretari, miſeri captivi non poſſent; hæſitantes & confuſos magna ſævitia dilaniabat. Hæc calamitas cum diu graſſaretur, præmium propoſitum eſt à *Thebanis*, (ipſum *Thebarum* Imperium) viro qui *Sphingis* Ænigmata explicare poſſit, (neque enim alia ſuperandæ illius ratio erat.) Tanto pretio excitatus *Oedipus* vir acer, & prudens, ſed pedibus læſis, & perforatis, conditionem accepit, & experiri ſtatuit. Poſtquam autem fidens animi & alacer ſe coram *Sphinge* ſtitiſſet; Illa ab eo quæſivit, quale tandem illud Animal eſſet, quod primò quadrupes natum, poſtea bipes factum eſſet, deinde tripes, ad extremum rurſus quadrupes. Ille præſenti animo reſpondit, illud in Hominem competere, qui ſub ipſum partum & infantiam quadrupes provolvitur, & vix repere tentat; nec ita multò poſt erectus & bipes incedit; in Senectute autem baculo innititur; & ſe ſuſtentat, ut tanquam tripes videatur; extremâ autem ætate decrepitus Senex labantibus nervis, quadrupes decumbit, & lecto affigitur. Itaque vero reſponſo victoriam adeptus, *Sphingem* interemit; cujus corpus aſello

impoſitum, veluti in Triumpho ducebatur; ipſe autem ex pactis Rex *Thebanorum* creatus eſt. Fabula elegans, nec minus prudens eſt; atque videtur conficta, de ſcientia, præſertim conjuncta practica. Siquidem ſcientia non abſurdè monſtrum dici poſſit, cum ignorantibus & imperitis prorſus admirationi ſit. Figura autem, & ſpecie multiformis eſt, ob immenſam varietatem ſubjecti, in qua ſcientia verſatur; vultus & vox affingitur muliebris ob gratiam & loquacitatem: Adduntur alæ, quia ſcientiæ & earum inventa momento diſcurrunt, & volant, cum communicatio ſcientiæ ſit inſtar luminis de lumine, quod affatim incenditur. Elegantiſſimè autem attribuuntur ungues acuti, & adunci: quia ſcientiæ axiomata, & argumenta penetrant mentem, eamque prehendunt & tenent, ut movere & elabi non poſſit; quod & ſanctus Philiſophus notavit; *Verba Sapientum* (inquit) *ſunt tanquam aculei*, & *veluti clavi in altum defixi*. Omnis autem ſcientia collocata videtur in arduis & editis montium. Nam res ſublimis merito putatur, & excelſa, & ignorantiam tanquam ex ſuperiore loco deſpiciens, atque etiam latè & undequaque ſpeculatur & proſpicit, ut in verticibus montium fieri ſolet. *Vias* autem obſidere fingitur ſcientia, quia ubique in itinere iſto, ſive peregrinatione

vitæ humanæ, materia & occaſio contemplationis ſe ingerit & occurrit. Proponit autem *Sphinx* quæſtiones & ænigmata mortalibus varia & difficilia quæ accepit à Muſis. Ea tamen quamdiu apud Muſas manent, ſævitiâ fortaſſe carent. Donec enim nullus alius finis meditationis, & diſquiſitionis ſit, præter ipſum Scire, intellectus non premitur, nec in arcto ponitur, ſed vagatur, & exſpatiatur; atque in ipſa dubitatione, & varietate nonnullam jucunditatem & delectationem ſentit; ſed poſtquàm à Muſis hujuſmodi ænigmata ad *Sphingem* tranſmiſſa ſunt, id eſt ad Practicam, ut inſtet, & urgeat actio & electio, & Decretum: tum demùm ænigmata moleſta & ſæva eſſe incipiunt, & niſi ſolvantur & expediantur, animos hominum miris modis torquent, & vexant, & in omnes partes diſtrahunt, & planè lacerant. Proinde in ænigmatibus *Sphingis* duplex ſemper proponitur conditio; non ſolventi mentis laceratio, ſolventi imperium. Qui enim rem callet, is fine ſuo potitur, atque omnis artifex operi ſuo imperat. Ænigmatum autem *Sphingis* duo in univerſum ſunt genera: ænigmata de natura rerum, atque ænigmata de natura hominis, atque ſimiliter in præmium ſolutionis ſequuntur duo imperia, imperium in naturam, & imperium

perium in homines; veræ enim Philoſophiæ naturalis finis proprius & ultimus eſt, imperium in res naturales, corpora, medicinas, mechanica, alia infinita; licet ſchola, oblatis contenta, & ſermonibus tumefacta, res & opera negligat, & ferè projiciat. Verum ænigma illud *Oedipodi* propoſitum, ex quo ille imperium *Thebanum* adeptus eſt, pertinebat ad naturam hominis; quiſquis enim naturam hominis prorſus introſpexit, ille faber ferè fortunæ ſuæ eſſe poteſt, & ad imperandum natus eſt. Id quod de Romanis artibus bene pronunciatum eſt.

Tu regere imperio populos, Romane memento.

Hæ tibi erunt artes, ——

Itaque appoſitè illud: quod *Auguſtus Cæſar* ſigno *Sphingis* ſive de induſtria ſive fortuito uſus eſt. Ille enim (ſi quis unquam) in politica excelluit, & in vitæ ſuæ curriculo plurima nova ænigmata de natura hominis fæliciſſime ſolvit; quæ niſi dexter & paratus ſolviſſet, multoties non procul ab imminente pernicie & exitio abfuiſſet. Atque additur in fabula, *Sphingis* devictæ corpus in aſellum impoſitum fuiſſe; elegantiſſimè certè, cum nihil ſit tam acutum, & abſtruſum, quin poſtquam planè intellectum, & deinceps pervulgatum ſit

etiam tardo imponi poſſit. Neque illud prætermittendum; debellatam eſſe *Sphingem* à viro pedibus clavato; etenim nimis cito pede, & celeri gradu ad ænigmata *Sphingis* homines properare ſolent; unde fit, ut (prævalente *Sphinge*) potius per diſputationes ingenia & animos lacerent, quam per opera & effectus imperent.

XXIX.

PROSERPINA, *ſive Spiritus.*

NARRANT PLUTONEM, poſtquam Regnum Inferorum ex partitione illa memorabili accepiſſet, de nuptiis alicujus è Superis deſperaſſe, ſi eas per colloquia, aut modos ſuaves tentaret; ut ad raptum conſilia ſua dirigere ei fuerit neceſſe. Itaque captata opportunitate PROSERPINAM *Cereris* filiam, virginem pulcherrimam, dum flores *Narciſſi* in Siciliæ pratis colligeret, ſubito incurſu rapuit, atque quadrigis ſecum ad ſubterranea aſportavit; ei magna reverentia præbita eſt, ut & Domina Ditis vocata ſit. *Ceres* autem ejus mater cum filia ſibi unicè dilecta nuſquam comparuiſſet, ſupra modum mœſta & anxia, tædam accenſam ipſa manu præ ſe ferens, univerſum orbis terrarum ambitum peragravit, ut filiam

in-

inveſtigaret & recuperaret. Id cum fruſtra fuiſſet, accepto forte indicio, quod ad inferos devecta eſſet, multis lachrymis, & lamentationibus *Jovem* fatigavit, ut illa ei reſtitueretur. Atque tandem pervicit, ut ſi illa nihil ex iis quæ apud inferos eſſent, deguſtaſſet, tum eam abducere liceret. Ea conditio matris deſiderio adverſa fuit; PROSERPINA enim grana tria ex malo granato guſtaſſe comperta eſt. Neque idcirco *Ceres* deſtitit, quin preces & ploratus de integro reſumeret. Poſtremo itaque ei indultum eſt, ut PROSERPINA diſpertitis temporibus, & alternis vicibus, ſex menſes cum marito, alteris ſex cum matre eſſet. Hanc PROSERPINAM poſtea *Theſeus & Pirithous* eximia audacia thalamo Ditis deducere tentarunt. Cum autem in itinere ſuper ſaxo apud Inferos defeſſi conſediſſent, eis reſurgere minimè licuit, ſed æternum ſedebant. PROSERPINA itaque inferorum regina manſit; in cujus honorem etiam additum eſt privilegium magnum; cum enim ab inferis revocare gradum, illis qui eo deſcendiſſent, fas non eſſet; aſcripta eſt huic legi exceptio ſingularis; ut ſi quis ramum aureum in donum PROSERPINÆ attuliſſet, ei ob hoc ire & redire liceret. Is ramus unicus erat in ingenti, & opaco luco, neque ſtirp

erat, ſed viſci inſtar in aliena arbore frondebat, atque avulſo illo alter non deficiebat. Fabula ad naturam pertinere videtur, atque vim, & copiam illam in ſubterraneis, divitem & frugiferam, ex qua hæc noſtra pullulant, & in quam rurſus ſolvuntur, & redeunt, perſcrutari. Per *Proſerpinam* antiqui ſignificarunt ſpiritum illum æthereum qui ſub terra (per *Plutonem* repræſentata) clauditur & detinetur à ſuperiore globo divulſus, quod non malè expreſſit ille.

Sive recens tellus, ſeductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat ſemina cæli.

Ille ſpiritus raptus à terra fingitur, quia minimè cohibetur, ubi tempus & moram habet ad evolandum, ſed ſubita diſtractione compingitur & figitur, perinde, ac ſi quis aërem aquæ commiſcere tentet, hoc nullo modo efficere poſſit, niſi per agitationem celerem & rapidam; hac enim ratione videmus illa corpora conjungi in ſpuma, aëre tanquam rapto ab aqua. Neque ineleganter additur Proserpinam flores *Narciſſi* in vallibus colligentem raptam fuiſſe; quia *Narciſſus* à torpore ſive ſtupore nomen ſumit; atque tum demum ſpiritus ad raptum materiæ terreſtris magis præparatus eſt & opportunus cum coagulari incipit, ac veluti torporem colligere.

colligere. Rectè autem tribuitur honor ille *Proſerpinæ*, qualis nulli uxori Deorum; ut Ditis Domina ſit, quia ille ſpiritus planè omnia in illis regionibus adminiſtrat, ſtupido & quaſi ignaro *Plutone*. Hunc autem ſpiritum æther, ac vis Cœleſtium (per *Cererem* adumbrata) infinita ſedulitate elicere, atque ſibi reſtituere contendit; fax autem illa ætheris ſive tæda ardens in manu *Cereris* proculdubio Solem denotat, qui circa terræ ambitum luminis officio fungitur, atque maximè omnium eſſet ad *Proſerpinam* recuparandam momenti, ſi omnino hoc fieri poſſet. Illa tamen hæret, & manet, cujus ratio ſequitur accuratè & excellenter propoſita in pactis illis *Jovis* & *Cereris*. Primum enim certiſſimum eſt, duos eſſe modos ſpiritus in materia ſolida & terreſtri cohibendi. Alterum per conſtipationem ſive obſtructionem, qui eſt mera incarceratio & violentia. Alterum per miniſtrationem proportionati alimenti, atque id fit ſponte & libenter, Poſtquam enim ſpiritus incluſus depaſcere incepit, atque ſe alere, evolare protinus non feſtinat; ſed veluti in Terra ſua figitur: atque hæc eſt illa deguſtatio *Proſerpinæ* ex malo granato; quæ ſi non fuiſſet, jampridem à *Cerere* cum face illa ſua orbem terrarum peragrante, abducta

fuiſſet. Spiritus enim qui ſubeſt metallis & mineralibus compingitur fortaſſe præcipuè per maſſæ ſoliditatem; qui autem in plantis eſt & animantibus, in corpore poroſo habitat, & aperta effugia habet niſi per illum modum deguſtationis libenter detineretur. Secundum autem pactum de ſemeſtri conſuetudine, non aliud eſt quam elegans deſcriptio diſpertitionis anni; cum ſpiritus ille per terram perfuſus, quo ad res vegetabiles menſibus æſtatis apud ſuperiora degat, atque menſibus hyemis ad ſubterranea redeat. Quod verò attinet ad conatum illum *Theſei & Pirithoi* abducendæ *Proſerpinæ*, id eo ſpectat, quod ſæpius fiat, ut ſpiritus ſubtiliores qui ad terram in multis corporibus deſcendunt, neutiquam illud efficiant, ut ſpiritum ſubterraneum exſugant & ſecum uniant & evehant; ſed contra ipſi coagulentur, neque amplius reſurgant; ut *Proſerpina* per eos aucta incolis & imperio ſit. De virga autem illa aurea, vix videmur ſuſtinere poſſe impetum Chymiſtarum, ſi in nos hac ex parte irruant; cum illi ab eodem lapide ſuo, & auri montes, & reſtitutionem corporum naturalium veluti à portis inferorum promittant. Verum de Chymica, atque lapidis illius procis perpetuis, certo ſcimus theoricam eorum eſſe ſine funda-

da-

damento, ſuſpicamur etiam practicam quoque eſſe ſine certo pignore. Itaque miſſis illis, de iſta poſtrema parabolæ parte hæc noſtra ſententia eſt. Nobis certè compertum eſt ex compluribus antiquorum figuris, eos conſervationem atque inſtaurationem quadamtenus corporum naturalium, pro re deſperata non habuiſſe, ſed potius pro re abſtruſa, & quaſi avia. Atque idem ſentire hoc etiam loco videntur, cum virgulam iſtam inter infinita virgulta ingentis & denſiſſimæ Sylvæ collocarunt; Auream autem finxere quia aurum durationis *Teſſera* eſt; inſitivam, quia ab arte hujuſmodi effectus ſperandus eſt, non ab aliqua Medicina, aut modo ſimplici, aut naturali.

XXX.

METIS, *ſive Conſilium.*

NARRANT Poëtæ antiqui JOVEM cepiſſe in uxorem METIN, cujus nomen non obſcurè *Conſilium* ſignificat; eam autem ex illo gravidam factam fuiſſe: quod cum ille ſenſiſſet, partum ejus nullomodo exſpectaſſe, ſed utique eam devoraſſe, unde & ipſe prægnans factus ſit: Puerperium autem mirum fuiſſe: nam ex capite ſive cerebro *Palladem* armatam peperiſſe. Hujus fabulæ

mon-

monſtroſæ, & primo auditu inſulſiſſimæ ſenſus, arcanum Imperii continere videtur, qua arte ſcilicet, Reges ſe verſus conſilia ſua gerere ſoleant, ut authoritas, & majeſtas eorum non ſolum illibata conſervetur, verum apud populum augeatur, & extollatur. Nam Reges ſe cum conſiliis ſuis, vinclo veluti nuptiali copulari & conjungi, & de rebus maximis cum eis deliberare, majeſtatem ſuam neutiquam minuere rectè judicant; verum cum res jam ad decretum ſpectat, quod inſtar partus eſt; conſilii partes non ultra tendere ſinunt, ne acta ex conſilii arbitrio pendere videantur. Verum tum demum Reges (niſi hujuſmodi res ſit, ut invidiam à ſe derivare cupiant) quicquid conſilio elaboratum & veluti in utero efformatum eſt, in ſe transferre conſueverunt, ut decretum & executio (quæ quia cum poteſtate procedit, & neceſſitatem infert, eleganter ſub figura *Palladis* armatæ, involvitur) ab ipſis emanare videatur. Neque ſatis eſt, ut authoritas Regum accedat, & voluntas ſoluta, & libera, & non obnoxia; niſi etiam hoc ſibi ſumant, ut ex capite eorum, id eſt, ex judicio, & prudentia propria decreta nata exiſtimentur.

XXXI.

XXXI.

SIRENES, *ſive Voluptas.*

FABULA de SIRENIBUS ad perniciosas illecebras voluptatis rectè, ſed ſenſu vulgatiſſimo transfertur. Nobis autem videtur, SAPIENTIA VETERUM tanquam uvæ male calcatæ; ex quibus licet nonnihil exprimitur, tamen potiſſima quæque reſident, & prætermittuntur. SIRENES *Acheloi*, & *Terpſichores* unius ex Muſis, filiæ fuiſſe narrantur; eæ primis temporibus alatæ erant; ſed inito temerè cum Muſis certamine victæ, alis mulctatæ ſunt. Ex pennis autem evulſis, Muſæ coronas ſibi fecerunt; adeo ut ab eo tempore Muſæ cum capitibus alatis procederent, præter unam SIRENUM matrem; mora autem SIRENUM erat in inſulis quibuſdam amœnis; illæ verò è ſpecula naves adventantes cum conſpicerent, cantu navigantes primo detinebant, deinde alliciebant, exceptos autem necabant. Neque ſimplex erat cantilena, ſed ſingulos modis maximè naturæ eorum convenientibus captabant. Tanta autem peſtis erat, ut inſulæ SIRENUM etiam longè intuentibus alberent ex oſſibus cadaverum inhumatorum. Huic malo remedium repertum eſt,

y Google

& modo duplex; alterum ab *Ulyſſe*, alterum ab *Orpheo*; *Ulyſſes* ſociis omnino aures cera obturari juſſit; ipſe, cum experimentum rei facere vellet periculum autem depellere, ſe ad malum navis alligari voluit, interminatus, nequis eum, licet rogatus, ſolveret; *Orpheus* verò, miſſis hujuſmodi vinclis, clara voce Deorum laudes cantans ad lyram, voces Sirenum retudit & extra omne periculum fuit. Fabula ad mores pertinet, atque evidens ſanè, nec minus tamen elegans parabola videtur. Voluptates ex copia rerum, ac affluentia; atque ex hilaritate, ſive exultatione animi proveniunt. Illæ olim primis ipſis illecebris ſubito, & tanquam alatæ, mortales rapere ſolebant. Doctrina autem & eruditio, hoc ſaltem effecit, ut animus humanus ſe nonnihil cohibeat, & exitum rei ſecum perpendat; itaque alas voluptatibus detraxit. Hoc autem in Muſarum decus & honorem egregium ceſſit; poſtquam enim Philoſophiam contemptum voluptatum inducere poſſe nonnullorum exemplo patuit; ſtatim res ſublimis viſa eſt, quæ animam veluti humo affixam attollat & evehat, & hominum cogitationes (quæ in capite vigent) pennatas & veluti æthereas faciat. Sola *Sirenum* Mater pedeſtris, & ſine alis manſit; ea procul-

dubio

dubio nil aliud eſt, quam Doctrinæ leves, & ad jucunditatem inventæ, & adhibitæ: quales videntur *Petronio* illi in pretio fuiſſe, qui poſtquam ſententiam mortis accepiſſet, in ipſis atriis mortis delicias quæſivit, cumque etiam literas in ſolatium adhibere vellet, nil (inquit *Tacitus*) legit eorum, quæ ad conſtantiam faciunt; ſed leves verſus, ex hoc genere eſt illud.

Vivamus mea Lesbia, atque amemus,
Rumoreſque ſenum ſeveriorum
Omnes unius æſtimemus aſſis.

Et illud.

Jura ſenes norint, & quid ſit faſque nefaſque,
Inquirant triſtes legumque examina ſervent.

Hujuſmodi enim doctrinæ, alas Muſarum coronis rurſus detrahere, & Sirenibus reſtituere velle videntur. Habitare autem perhibentur Sirenes in inſulis, quia voluptates ferè ſeceſſus quærunt; atque hominum cœtus ſæpè vitant: Sirenum autem cantus omnibus decantatus eſt, ejuſque pernicies, & artificium varium: Itaque interprete hæc non egent. Illud magis acutum de oſſibus veluti clivis albentibus è longinquo viſis: Ex quo illud ſignificatur, exempla calamitatum licet clara & conſpicua, contra voluptatum corruptelas non multum

pro-

proficere. Reſtat de remediis parabola non abſtruſa ea quidem, ſed tamen prudens & nobilis. Proponuntur enim mali tam callidi, & tam violenti remedia tria. Duo à Philoſophia, tertium à Religione. Atque primus effugii modus eſt, ut quis principiis obſtet, atque omnes occaſiones, quæ animum tentare, & ſollicitare poſſint, ſedulo devitet, id quod obturatio illa aurium denotat; atque hoc remedium ad animos mediocres, & plebeios neceſſario adhibetur, tanquam ad comites *Ulyſſis*. Animi autem celſiores etiam verſari inter medias voluptates poſſunt, ſi decreti conſtantia ſe muniant: quin & per hoc, virtutis ſuæ experimentum magis exquiſitum capere gaudent; etiam voluptatum ineptias & inſanias perdiſcunt, potius contemplantes, quam obſequentes; quod & *Salomon* de ſe profeſſus eſt, cum enumerationem voluptatum, quibus diffluebat, ea ſententia claudat: *Sapientia quoque perſeveravit mecum.* Itaque hujuſmodi heroes inter maximas voluptatum illecebras ſe immobiles præſtare, atque in ipſis earum præcipitiis ſe ſuſtinere queant: tantum ad *Ulyſſis* exemplum, interdictis pernicioſis ſuorum conſiliis & obſequiis, quæ animum maximè omnium labefactare & ſolvere poſſint. Præſtantiſſimum autem in omni genere

eſt

eſt remedium *Orphei*, qui laudes Deorum cantans & reboans, SIRENUM voces confudit & ſummovit. Meditationes enim rerum divinarum, voluptates ſenſus non tantum poteſtate, ſed etiam ſuavitate ſuperant.

FINIS.

Bibl. Naz. NAPOLI

IN-

INDEX FABULARUM
PRISCÆ SOPHIÆ,
hoc libro contentarum.

I. CASSANDRA, *ſive Parreſia.* pag. 13.
II. TYPHON, *ſive Rebellis.* 15.
III. CYCLOPES, *ſive Miniſtri terroris.* 18.
IV. NARCISSUS, *ſive Philautia.* 19.
V. STYX, *ſive Fœdera.* 21.
VI. PAN, *ſive Natura.* 23.
VII. PERSEUS, *ſive Bellum.* 35.
VIII. ENDYMION, *ſive Gratioſus.* 40.
IX. SOROR GYGANTUM, *ſive Fama.* 42.
X. ACTÆON & PENTHEUS, *ſive Curioſus.* 43.
XI. ORPHEUS, *ſive Philoſophia.* 45.
XII. COELUM, *ſive Origines.* 49.
XIII. PROTEUS, *ſive Materia.* 52.
XIV. MEMNON, *ſive præmaturus.* 55.
XV. TYTHONUS, *ſive Satias.* 56.
XVI. PROCUS JUNONIS, *ſive Dedecus.* 57.
XVII. CUPIDO, *ſive Atomus.* 58.
XVIII. DIOMEDES, *ſive Zelus.* 63.
XIX. DÆDALUS, *ſive Mechanicus.* 66.
XX. ERICTHONIUS, *ſive Impoſtura.* 70.
XXI. DEUCALION, *ſive Reſtitutio.* 71.
XXII. NEMESIS, *ſive Vices Rerum.* 72.

XXIII.

XXIII. Achelous, *ſive Prælium.* 75.
XXIV. Dionysus, *ſive Cupiditas.* 77.
XXV. Atalanta, *ſive Lucrum.* 82.
XXVI. Prometheus, *ſive Status hominis.* 84.
XXVII. Scylla, & Icarus, *ſive Via Media.* 100.
XXVIII. Sphynx, *ſive Scientia.* 101.
XXIX. Proserpina, *ſive Spiritus.* 106
XXX. Metis, *ſive Conſilium.* 111.
XXXI. Sirenes, *ſive Voluptas.* 113.

140991 8

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google